ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Година XXII — Број 457
Субота, 1 октобар 1960

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

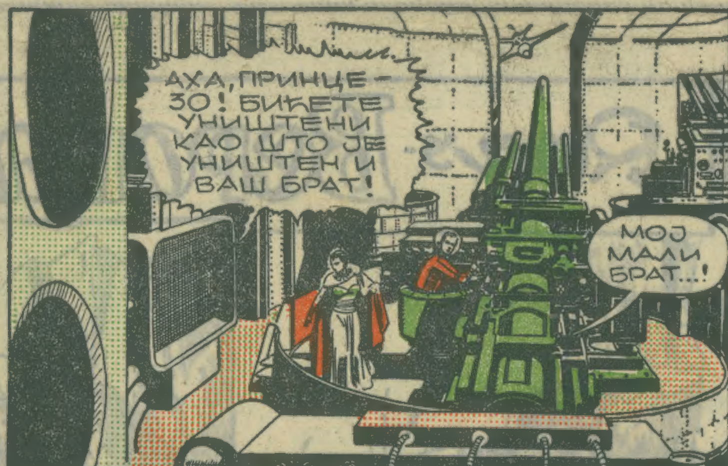

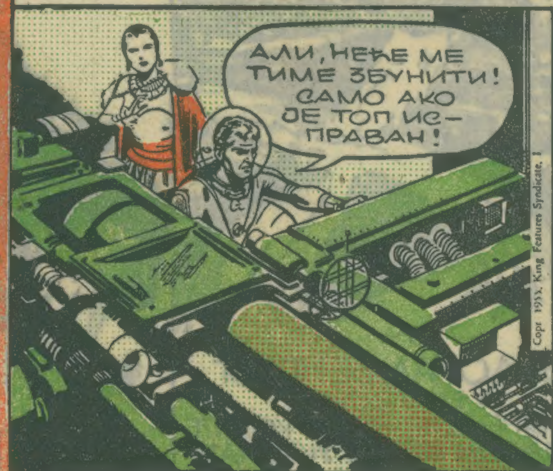

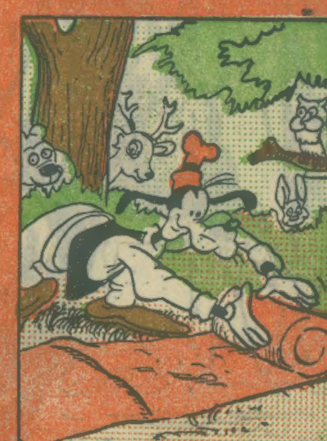

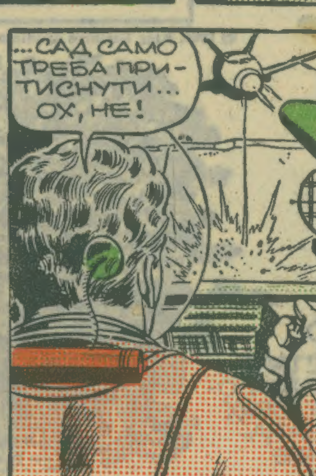

У ОВОМ БРОЈУ:

T. 16/60

Лов на даброве

Време великог лова на животиње са скупоценим крзном у Северној Канади одавно је прекорачило зенит. Дивљач је била већ веома проређена и све се више повлачила у непроходне, далеке области. Пут до ловишта постајао је све даљи и даљи, што је опет за собом повлачило веће трошкове и веће напоре. Неки су тврдили да се такав лов више не исплати.

Међутим Пер Холмсен није хтео да се преда. Цивилизација га није привлачила, био је навикао да живот проводи у дивљини, у леденој пустињи, месецима потпуно сам. Волео је да поставља замке, да ухваћену дивљач замењује за насушне животне потребе и живео животом какав је сам себи изабрао.

Прошле зиме поставио је замке на Рентраутркрику, на северу Онтарија. Два пута месечно обилазио их је клизећи на скијама по непрегледним снежним даљинама. Шест дана донде, шест дана натраг.

У ледени слој од 30 до 40 сантиметара пробио би секиром рупу довољно велику да кроз њу провуче дрво дебело као рука. Гурнуо би га кроз рупу и зарио у воду. На дрвету је био причвршћен ланац дуг два метра, а на њему се налазила замка са зупцима.

Ланац са замком висио је крај дрвета у води а зубата замка чекала је свој плен.

Приликом обиласка замки Холмсен би поред зарињутог дрвета које је вирило из снега и служило му као оријентација, избушио једну мању рупу у леду да би завирио у бистру воду. Ако би видео да се у замку ухватио дабар он би проширио рупу и лако извукао плен.

На Рентраутркрику било је много даброва и Пер се није могао пожалити на слаб лов, све док није једног дана увидео да га неко поткрада. На месту где су све замке увек биле пуне, нашао је 6 празних отворених замки. Постојала је могућност да су се даброви повукли, али је он био сигуран да се баш овде налази много даброва, те је било невероватно да се ниједан није ухватио. На другом месту нашао је замку која је била затворена али празна! Није био лен, пробио је велику рупу и повукао замку напоље, иако то није био лак посао на 20 степени испод нуле! После 30 минута држао је замку у рукама. Пошто је украо уловљену животињу ловокрадица је заборавио да поново отвори замку. На њеним зупцима су се налазиле длаке уловљеног дабра!

Сад је сигурно знао да неки крадљивац присваја плодове његовог напорног рада. По неписаним законима дивљине Пер је имао право да га убије без претходне опомене и нико му не би судио због тога.

Дубоко је уздахнуо. Шта да ради? Да остане у заседи и чека крадљивца било је немогуће. Није имао ни довољно хране ни потребну опрему. Неко је открио његове замке, awграбио плен и отишао. Али можда је остао у близини и чекао његов одлазак, да би поново искористио прилику?

Пер одлучи да прегледа све постављене замке. Трагове ловокрадице нашао је и на Елкрику удаљеном двадесет километара од Рентраутркрика. Тачно је познавао његов пут, иначе не би никад нашао на добро скривене замке. Пер је продужио даље пун беса и горчине.

Кад је пошао према замкама које је поставио близу језера Лавкан, приметио је нешто тамно на снегу: као да се неко сагао у намери да нешто подигне руком.

— Ево ловокрадице! — помисли Пер. Сад је мој!

Скиде пушку с рамена, откочи је и крену тихо према тамној прилици. Приближивши се он виде да се није преварио, — био је то заиста човек. Пер стаде и причека, али човек се не помаче. Нечујно му се приближи. Човек остаде непокретан. Кад је пришао на пушчани домак он викну:

— Руке увис!

Човек се не помаче нити одговори. Пер брзо доклиза на скијама и тек тада виде да је човек мртав!

Скиде скије, приђе крутом телу и угледа у чему је ствар.

— Ти си дакле био лопов, Џиме Мурфи! — рече Пер полугласно. — Није баш велика штета што те нема више међу живима. Доста си јада приредио своме оцу и мајци откако је флаша са ракијом постала твој вођа.

Очигледно, Џим је радио исто што и Пер: правио је у леду отворе кроз које је гледао да ли је замка пуна. Међутим, ова се замка вероватно помакла, тако да није могао добро да види кроз мали отвор. Зато је засукао леви рукав и протурио руку да привуче ланац са замком. Случајно је додирнуо гвоздене зупце и замка се затворила ухвативши његова четири прста. Замка је била исувише велика да би се могла извући кроз мали отвор. Џим је свакако очајнички покушавао да је се ослободи, јер су му прсти били одрани до костију, али није успео да извуче руку. Секира је лежала код његових ногу, далеко од дохвата десне руке. Вероватно се онесвестио од страха и напора, пошто је лежао лицем на леду, а лева рука била му је упала до рамена у отвор. У том положају га је задесила смрт.

Дуго се Пер борио са ледом док је ослободио укрућено тело. На обали језера наложио је велику ватру да би откравио мало земље и ископао раку да сахрани тело ловокрадице који је сам себе ухватио у замку.

СВИ СУ ИЗГЛЕДИ..

Сви су изгледи да ће убрзо нестати још једне професије — дактилографије. Инжењери једног америчког предузећа недавно су конструисали „фонетску писаћу машину“, која непосредно „преводи“ изговорене речи и откуцава их на папиру.

НОВА ЕНГЛЕСКА АЗБУКА

Ове јесени у Великој Британији 1.200 специјално одређених људи почеће да уче нову енглеску азбуку. Нова азбука има 42 знака која су мање-више фонетска. Велика слова су непозната, а недостају и слова „c“, „x“, „q“. Уведено је и 19 знакова за одређене гласове. Британско Министарство просвете нада се да ће ово знатно олакшати ђацима да науче азбуку и читање, што у њиховом језику није једноставно.

300.000 ОБРТАЈА У МИНУТУ

Неки стручњаци у Великој Британији конструисали су минијатурни уређај за бушење, који је намењен за прецизну обраду метала. Бургија у овом уређају може да се окрене 300.000 пута у минуту.

ИСПРАВКА

У 455 броју нашег листа у рубрици „Веровали или не“ Р. Риплија објавили смо цртеж једног замка саграђеног у пећини у зиду стрме стене на висини од 35 метара изнад долине. У тексту који је Рипли дао уз цртеж стајало је да је то замак Луег у Италији. Наши читаоци из Словеније упозорили су нас одмах на грешку, и ми им се захваљујемо. Цртеж уствари претставља Предјамски град који се налази у близини Постојне.

Ripley's- Веровали или не!

МЕЛИК-ЕЛ-МОАДХАМ
ЕГИПАТСКИ СУЛТАН КОЈИ ЈЕ У 7-ОМ КРСТАШКОМ РАТУ ПОБЕДИО ФРАНЦУСКОГ ВЛАДАРА ЛУЈА IX УЗЕО ЈЕ ЗА СВОЈУ ЛОЗИНКУ РЕЧИ „МАЧЕМ, ВАТРОМ И ВОДОМ“ У МАЈУ 1250 ГОДИНЕ СУЛТАНА ЈЕ РАНИО ЈЕДАН ЊЕГОВ ВОЈНИК МАЧЕМ СУЛТАН ЈЕ РАЊЕН ПОБЕГАО НА ЈЕДНУ КУЛУ, А КАД СУ ПОДЊУ ПОДМЕТНУЛИ ВАТРУ СКОЧИО ЈЕ У РЕКУ НИЛ И УТОПИО СЕ!

ВОДОПАД БЕНГЛОГ
У ЕНГЛЕСКОЈ
ЧИНЕ ДВЕ РЕКЕ КОЈЕ СЕ НА ТОМ МЕСТУ УКРШТАЈУ

ДОКТОР ВИЛИЈЕМ АЛЕ[illegible] (1498-1890) ИЗ [illegible] ВИЈЕ (САД) КОЈИ СЕ БАВИО ЛЕКАР[illegible]КОМ ПРАКСОМ [illegible] СВАКОМ БОЛЕСНИКУ ОТСВИРАО НЕШТО НА ВИОЛИНИ А ЗАТИМ ГА ТЕК ПРЕГЛЕДАО ОН ЈЕ ТВРДИО ДА ЈЕ ПОСЛЕ МУЗИЧКЕ ТЕРАПИЈЕ ДРУГО ЛЕЧЕЊЕ ЧЕСТО БИЛО НЕПОТРЕБНО

ДРВО
СЕДАМ СЕСТАРА
У ТОТЕНХЕМУ, У ЛОНДОНУ, НАЛАЗЕ СЕ ОВИХ СЕДАМ СТАБАЛА ЧИЈЕ СУ ГРАНЕ ПОТПУНО ИСПРЕПЛЕТАНЕ

ПРЕСТО С БОЈНОГ ПОЉА
ОБИЧНА СТОЛИЦА КОЈА СЕ ЧУВА У ЗАМКУ МЕКСТОК, У ЕНГЛЕСКОЈ, БИЛА ЈЕ ПРЕСТО НА КОМЕ ЈЕ ХЕНРИ VII КРУНИСАН НА ПОЉУ БОСФОРТ — МЕСТУ ЊЕГОВЕ ПОБЕДЕ НАД РИЧАРДОМ III

ДЕТЕЛИНУ
С 9 ЛИСТОВА НАШЛА ЈЕ ЕН ЕНБЕРГ ИЗ МЕЈВУДА (САД)

ДОСКОЧИО

Прича се да је Суворов, чувени руски генерал, имао обичај да својим војницима поставља чудна питања. Једнога је упитао:

— Колико си соли појео док си у војсци? Другог: Шта има више — суза или мува?

Обично су сви ћутали, али једне ноћи обилазећи стражу генерал упита једног војника:

— Колико има на небу звезда?

— Одмах ћу вам рећи, господине генерале.

Војник подиже главу и поче да броји:

— Један два, три... — и настави док Суворов не виде да је наишао на мајстора, па га прекиде:

— Доста, рећи ћеш ми други пут.

Сутрадан га је унапредио за наредника.

Као невероватно

Пјер Отердо (1757—1815) био је син служавке и једног пивара. У 17 години ступио је у ирску војску, затим у пруску из које је побегао да би се као руски војник борио против Турака. Био је

учитељ мачевања у Италији, у Португалији је био затворен, а у Швајцарској је оптужен као коњокрадица. Са једном Гркињом побегао је у Француску и ту је за време Наполеона постао маршал, затим пер и најзад војвода од Кастиљона.

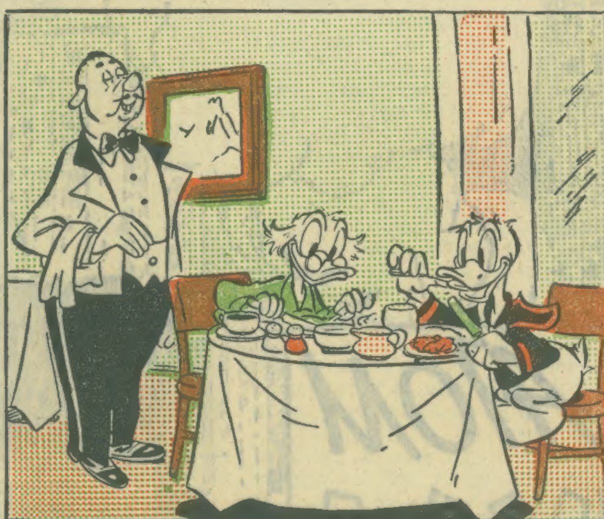
НИЈЕ ВОЛЕО да се дописује

Марк Твен није волео да се дописује. Његов савременик, писац Бретхард, дуго је чекао да му Твен пише, али узалуд. Најзад му је послао хартију и марку да би га потсетио на себе.

Убрзо после тога Бретхард је добио писмо:

— Хартију и марку сам примио. Молим вас пошаљите ми коверат. — Марк Твен

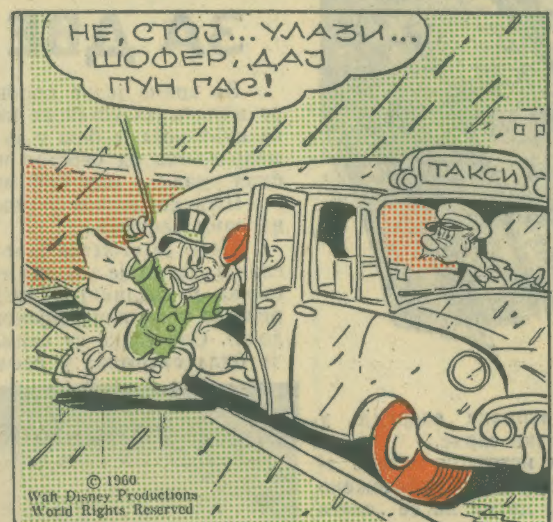

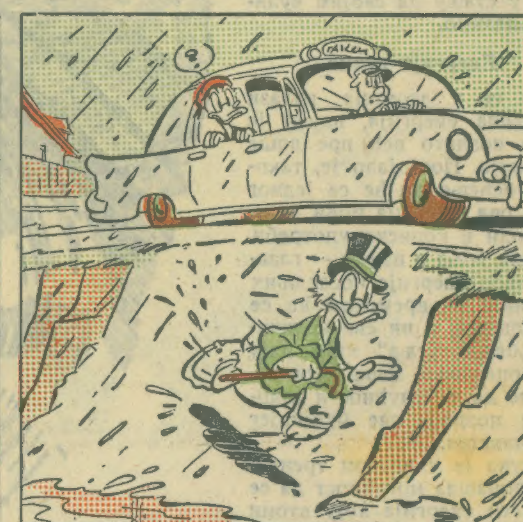

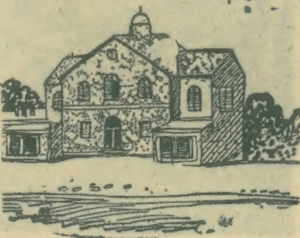

»ЏИН ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ«

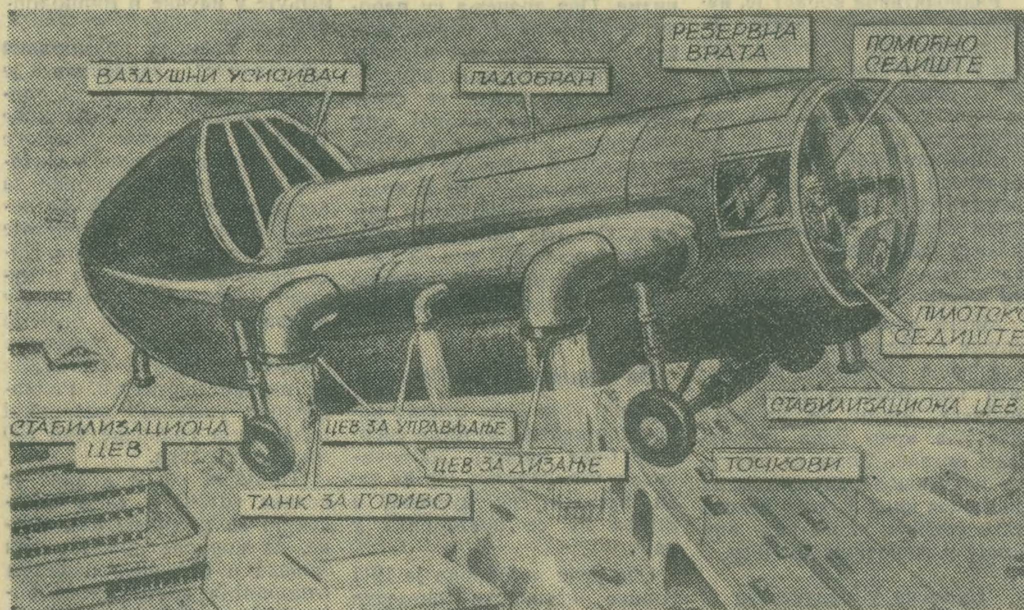

Риболика животиња звана „морско свињче“, врста делфина, уствари је сисар који живи у мору и има већи мозак од човека. У последње време она добија све већа признања као „џин интелигенције“ у животињском царству, како се каже у извештају Америчког географског друштва. У извештају се наводи случај једне овакве животиње која је заробљена у Мериленду, у Флориди. Она је тако добро имитирала глас једног научника да је жена овога праснула у смех, а тада је та иста животиња почела да имитира њен смех.

НИКО СЕ НИЈЕ РОДИО

У току целе 1937 године у Барлингену (Калифорнија) није се родило ниједно дете. Град је тада имао 20.000 становника. Барлингенске мајке за то време родиле су 135 деце, али у суседном граду, јер Барлинген тада није имао породилиште.

ВАЗДУШНИ ТРАКТОР

Енглески стручњаци говоре о „једном од најинтересантнијих проналазака у техници летења после браће Рајт“ — о возилу без крила. Иако то изгледа утопистички, ово возило ће стартовати у најближој будућности. То је ваздушни трактор који ће радити помоћу снажне плинске турбине. Са две тоне терета он ће моћи да превали више од 300 километара и то брзином од 300 километара на сат.

КАД БИ...

Ако би се шоље млека које је УНИЦЕФ досад поделио деци и њиховим мајкама у 70 земаља широм света ставиле једна до друге, онда би тај ред шоља опасао Земљу више од 4 пута и то око Екватора. Подељено је око 3 милијарде шоља млека од свршетка Другог светског рата.

Када је пре готово 25 векова Демокрит изложио своју теорију о атомима он није могао наслутити каква ће чуда у далекој будућности постићи наука захваљујући баш њима. По њему, атома има безброј, неуништиви су и међусобно различити, а поред њих у свету постоји још само празни простор.

Ослобођени АТОМ СТВАРА ЧУДА

Одбачена од стране Платона, прихваћена од Лукреција, Руђера Бошковића и безмало свих научника XIX века, Демокритова теорија се показала као тачна у својим основним поставкама. Разуме се да модерној науци атоми не изгледају онако како их је, упрошћено, замишљао Демокрит. Али, остаје и даље тачно основно начело да у свету постоје разноврсне честице које се крећу кроз празан простор, а скупови милиона њих образују све оно што смо у стању да својим чулима опазимо.

Енергија атома

Да се у атомима налази скривена енергија, науци је било познато већ пре више деценија. Постојало је, такође, убеђење да ће се једног дана ова енергија моћи да ослободи и корисно употреби. Залихе угља и нафте — главни извор енергије последњих деценија — временом ће се потрошити, а ни све количине „белог угља“ који дају хидроцентрале неће бити довољне да у будућности задовоље потребе све бројнијег човечанства.

Наука је у правом тренутку пронашла могућност да се користи енергија коју атоми држе скривену у себи.

За разарање...

Иако очекивана, вест да је човек успео да употреби енергију атома изазвала је велико узбуђење. Оно је било велико због самог открића, а можда још веће због чињенице што је атомска енергија употребљена прво ради разарања и убијања људи.

Атомска бомба је само један вид коришћења атомске енергије, а други је од неоцењиве користи за читав људски род.

... или осветљење и грејање...

Као што атомска енергија може велики град за тренутак да претвори у пустињу без живота, тако исто она може да га осветли блештавом светлошћу милиона сијалица, да му доводи воду, покреће саобраћај и напаја електричном струјом његову индустрију.

Осим тога, атомска електрична централа не захтева велике количине горива, чији транспорт у неким планинским или пустињским крајевима претставља тежак проблем а у сваком случају скуп. Поред тога оваква централа не изискује ни много радне снаге.

...или унапређење пољопривреде...

Пространа поља, с великим трудом обрађена, може да уништи само једна атомска бомба, и чак за дуже време да је онемогући за даље обрађивање, због радиоактивних зрачења смртоносних по људе, животиње и биљке. У другом виду употребљена, ова иста енергија може послужити да поља донесу богатији род. Тако, например, радиофосфор може да покаже колико вештачког ђубрива биљке корисно употребљавају, а које количине остају неискоришћене. На тај начин ће се уштедети многе хиљаде тона ђубрива.

Радиоактивни кобалт служи за експерименте помоћу којих се долази до врста биљака које су боље, издржљивије и уносније, а разни други радиоизотопи се користе у лабораторијама за испитивање биолошких процеса код биљака и животиња.

Научници се чак надају да ће помоћу радиоизотопа једног дана расветли тајну фотосинтезе, поступка којим биљке производе органску материју из неорганских једињења помоћу сунчане светлости. Ако им то пође за руком, храна ће се моћи производити у лабораторијама и фабрикама.

...или лечење

Радиоактивни кобалт је, например, једно од главних оруђа којим се медицина служи у борби против рака. Њиме се зраче иначе неизлечиви тумори у унутрашњости човечјег тела, а притом се не изгори површина коже. Ако болесник од рака тиреоидне жлезде пије радиојодин, овај ће у његовом организму нападати канцерозно ткиво и тако успорити или зауставити његово даље ширење.

Многи други радиоизотопи служе у медицини за успостављање дијагнозе, на пример код болести јетре или бубрега, затим за праћење кретања крви кроз унутрашње органе. Може се пратити и кретање радиоактивних минерала кроз људско тело и тако открити улога коју они имају у животном процесу.

Примена у индустрији

Многострука је примена радиоизотопа у индустрији. Помоћу зракова које они испуштају може се проверити да ли су метални делови добро изливени или заварени. Поред тога служе за мерење дебљине хартије, пластичних маса, гуме, алуминијумских, бакарних и других плоча и листова. Може се чак измерити и дебљина оног танког слоја који се стави на неке предмете приликом позлаћивања, посребривања или никловања, и то веома тачно, на милионити део сантиметра.

Мерење количине влаге и густине материјала такође је олакшано ако се употребе радиоизотопи, јер се добијају бржи и јевтинији, а притом и сигурнији подаци. Ово је нарочито важно при проверавању земљишта на коме треба подићи водену брану, аеродром или саградити пут.

Прехранбена и фармацеутска индустрија такође се обилно користе атомским зрачењима, јер нека уништавају бактерије и друга ниже организме. Ова зрачења су нарочито корисна и употребљавају се у оним случајевима када фармацеутски производи или намирнице не смеју бити изложени високој температури, јер би ова изменила њихов хемиски састав, боју, укус, мирис, па и хранљивост или физиолошко дејство. Све ове непожељне последице изостају ако се употреби пастеризација односно стерилизација атомским зрачењем.

На људима је да бирају

„Онај који буде открио начин коришћења атомске енергије биће највећи доброчинитељ човечанства, јер ће тада нестати све пустиње и земља ће се претворити у рај“.

Ове речи изговорио је 1911 године истакнути енглески научник у области атомистике Фредерик Соди (рођен 1877), добитник Нобелове награде.

Велики научник када је то рекао свакако није мислио на атомске бомбе него на коришћење атомске енергије у мирнодопске сврхе.

Али, у историји велике атомске ере биће забележено као црни датум да се „снага атома“ претставила човечанству 6 и 9 августа 1945 године са две експлозије атомских бомби које су бачене на јапанске градове Хирошиму и Нагасаки. Оне су уништиле и градове и људе у њима и изазвале страшне последице.

Те две експлозије су вечна опомена свим људима да ту силну снагу не употребе за уништавање, него за стварање срећнијег живота, јер „то је енергија која има 5 милиона пута већу концентрацију у јединици запремине од досадашњих горива“.

Када се то зна онда се може замислити шта ствара атом, „тај невидљиви џин“, кога разуман човек треба да назове — мој пријатељ.

Нажалост, израђена су и атомска оружја, али је примена атомске енергије нашла позитиван одјек и већ се примењује у научне и мирнодопске сврхе.

Прва атомска подморница „Наутилиус“ запловила је 1952 а први атомски ледоломац „Лењин“ 1957. Атомске централе осветлиле су многе домове, а нуклеарни реактори, те савремене машине за коришћење и ослобођење нуклеарне енергије, већ постоје и дају корисне резултате. Први реактор саграђен је и пуштен у погон 1942 године у Америци. У Москви постоји кућа за продају атомских производа. Разуме се, купци су научни институти. Радиоизотопи уштеђују америчкој индустрији годишње око 500 милиона долара.

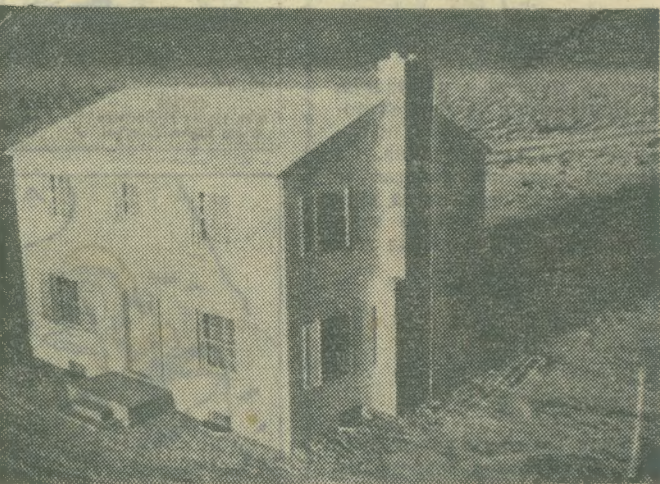
„Примена снаге атома“ је велика готово у свим областима: за конзервисање хране, за корисне промене код биљака и стварање нових и отпорнијих врста према болестима; уништавају се разне штеточине, „моћни атом“ употребљава се успешно за лечење разних болести, он мења лик земље и ствара чуда у многим областима каква се нису могла да замисле ни у најфантастичнијим бајкама.

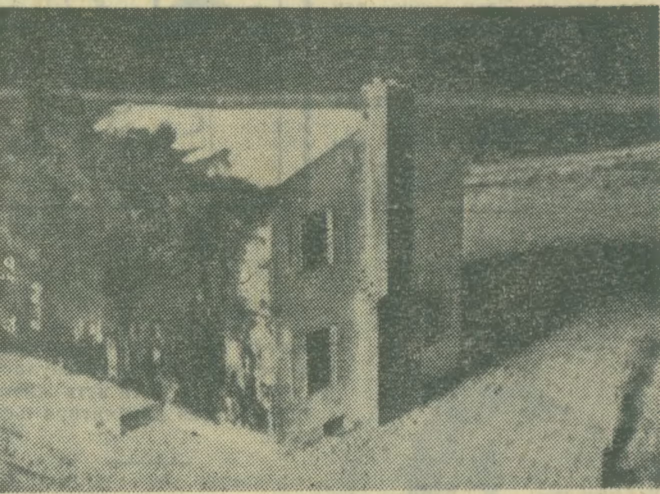
ЗА ДВЕ СЕКУНДЕ

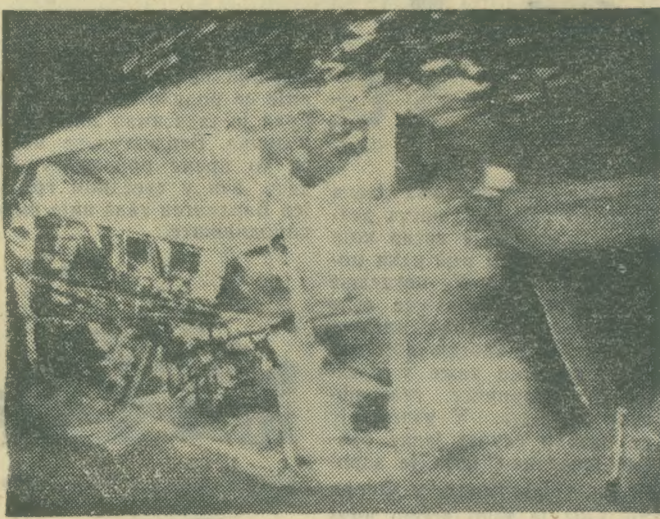
За време једне пробне атомске експлозије стручњаци су желели да установе какво ће имати дејство експлозија на кућу која је баш у ту сврху била и саграђена. Кућа је направљена од чврстог материјала, а од места експлозије била удаљена око 1200 метара.

Шта се десило у року од свега две секунде види се на овим сликама.

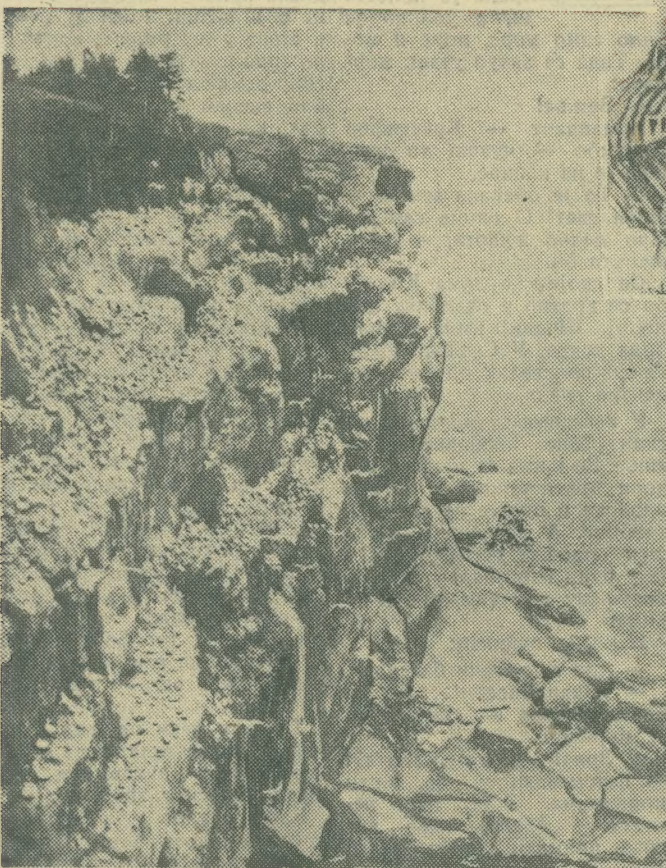
Прво је атомска светлост заблештала као сунце (горња слика), затим је ужасна топлота моментално упалила кућу (слика у средини) иназад, муњевитом брзином претворила је у гомилу усијаног грађевинског материјала (слика доле). Ове слике су снимљене електронском камером која је била смештена у специјалном оловном оклопу.

ТРИ ПУТОВАЊА

НА СЛИЦИ СЕ ВИДИ ЖАК КАРТИЈЕ (1491—1557), ФРАНЦУСКИ МОРЕПЛОВАЦ И ОСТРВО БОНАВЕНТУРА, КОЈЕ ЛЕЖИ У ЗАЛИВУ СВЕТОГ ЛОРЕНЦА, НЕКОЛИКО МИЉА ДАЉЕ ОД МЕСТА ГДЕ СЕ ОН ПРВИ ПУТ ИСКРЦАО У КАНАДИ 1534

Жак Картије три пута је пловио у Нови свет, а резултати тих путовања су освајање колонија за рачун Француске. Први пут је кренуо 20 априла 1534 из луке Сен Мало и после 20 дана стигао до острва Њу Фаундленд. По тадашњем обичају морепловци-истраживачи давали су имена новим пределима, па је Картије то острво крстио као Нова земља.

После је кренуо на Птичја Острва где је уловио многу дивљач и створио огромне залихе хране. На тај начин он је у исто време испитао и читаву обалу острва, па је кроз залив Бел Ил, који Њу Фаундленд одваја од континента, доспео до залива Св Лоренца. На тлој обали наишао је на одличне луке, али не и на згодна места за оснивање колоније.

— Ово није земљиште, то је само камење. На целом простору не би могла да се скупе ни једна кола добре земље.

Бура га је пратила све време док је пловио уз обалу и одбацила на западну страну Нове Земље, где је испитао неке ртове. Ту је долазио и у додир са урођеницима ко: су изразили велику жељу да им да гвоздена оруђа и друге металне израђе .іне. За то су му нудили коже и крзна.

Када је дошао до Светог Лоренца видео је урођенике за које каже:

— Они су заиста достојни да се назову дивљаци. Нисам видео јадније људе. Сви брију главу и оставе само мали део на темену на коме израсте дуга коса као коњски реп.

У Сен Мало се вратио 5 септембра исте године, а у пролеће идуће поново је кренуо са три брода у Нови свет. Бура је раштркала његове бродове, али су сви стигли у Нову земљу. Пловио је старим познатим путем и стигао до реке Гошелаге, па њоме узводно запловио до области Гошелаге.

— Ту сам наишао на обрађену земљу, велика и дивна поља засејана житарицама, а усред њих велики град Гошелага, — пише он. — Град је окружен низом обрађених брежуљака са чијих врхова се пружа широк видик...

Картије је тај предео назвао МонРојал (краљевска брда). Доцније је име прешло и на сам град који се почео звати Монтреал.

У Гошелаги су га становници лепо примили и убрзо показали да га сматрају божанским бићем. Владалац града који је био парализован замолио је Картијеа да додирне његове удове да би га исцелио. На поклоњење су му долазили слепи и хроми.

Картије је прикупио податке о свему па се вратио натраг низ реку. У Канади је остао до пролећа, али се усред зиме појави болест код његових људи. Вероватно скорбут.

— Раширила се болест на бродовима и од сто људи ни десет није било здраво.

Један домородац препоручио му је да болесницима даје чај од борових иглица и сок од канадске тополе. Кад су се сви опоравили кренули су натраг 16 јула 1536 за Француску. Краљ је одлучио да ту земљу присаједини Француској, те је Картије по трећи пут кренуо у Канаду 23 маја 1541 године са пет бродова, пуних насељеника и хране. Искрцао се на месту где се данас налази Квибек коме су ударили темељ. Град је постао резиденција вицекраља.

НАЈЛУЂА НОЋ

Најлуђа новогодишња ноћ у историји вироватно је била 999 године. Многи људи су тада мислили да ће са хиљадитом годином доћи до пропасти света. А то им је уливало велики страх. Неки људи који су себе називали пророцима, путовали су по разним земљама и ширили међу лаковерним светом незапамћену панику. Уколико се година ближила крају, страх је постојао све већи. Док су побожни покушавали да се молитвама и постом спасу од пропасти, раскалашни су још више беснели да би се науживали. Свет је личио на праву лудницу.

Било је богаташа који су отварали врата својих кућа и позивали потпуно непознате људе да с њима поделе и уживају у оном што су дотле шкрто чували. Читава слагалишта робе била су поклањана и разбацивана, а накит и друге драгоцености могли су се наћи и по улицама. Међутим, људе нису интересовала материјална добра, јер су били чврсто уверени да је дошао смак света. Постојало је само једно: паника. Урлајући, ваљале су се масе света улицама Рима. Узалуд су трезвени људи покушавали да опамете унезверене.

Већ у рано јутро 31 децембра биле су цркве препуне. Неки су гласно молили и вапили за спас, док су други јавно исповедали своје грехе и злочине, дотада чуване као највећа тајна. Сви су се окупљали у гомиле, јер нико није хтео да буде сам приликом судњег часа. Многи су од страха умрли. А кад је куцнуо дванаести час... ништа се није десило.

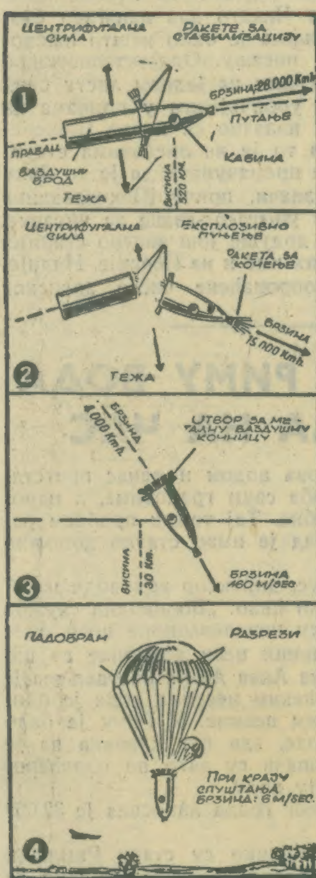
Земља се није отворила да прогута грешне и безгрешне. Хиљадита година је мирно почела свој век.

МАГНЕТНИ СТО

Сервирање хране у вагон-ресторанима и на бродовима није увек лако. Услед њихања возила тањири, чаше и други прибор за јело тешко остају на свом месту. Сада се и за ово, изгледа, пронашло обезбеђење. Неки довитљиви проналазач у Француској направио је магнетне столове а у тањире и друге посуде се уграђују магнетске плоче тако да прибор стоји стабилно на столу.

Први овакви магнетни столови поставиће се ове године у колима за ручавање. Уколико експерименти оправдају наде столови ће бити монтирани и у авионе и бродове

КАКО СУ СТРЕЛКА И БЕЛКА ДОШЛЕ КУЋИ

После „шетње" од 700.000 км, на отстојању од 320 км од Земље, Стрелка и Белка вратиле су се кући захваљујући тачном прорачуну и добрим апаратима у ваздушном броду. Доносимо шему која показује на који се начин њихова кабина, тешка 2.500 кг, одвојила од ракете и упутила ка Земљи. Животиње су се вратиле живе и читаве свега 10 км даље од предвиђеног места за спуштање.

За време путовања, једна телевизиска камера саопштавала је совјетским научницима како се животиње понашају у кабини и како подносе лет кроз васиону.

ШАЉИВА ПИТАЊА

Ко може рећи: „Ово ми је син, а ја му нисам отац?

Како се арапским цифрама може написати 100, а да се не употребе нуле?

Где има највише војника?

Где човеку лете печене шеве у уста?

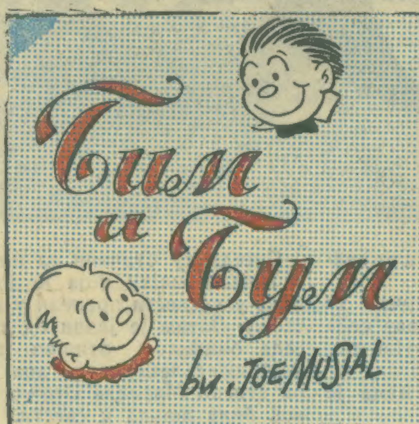
Зашто се лисица осврће када је пси гоне?

Зашто се о свечаностима носе барјаци?

Одговор: мати — 1 + 99; — у војсци; — нигде; — зато што нема очи позади; — зато што неће да иду сами.

Први гол

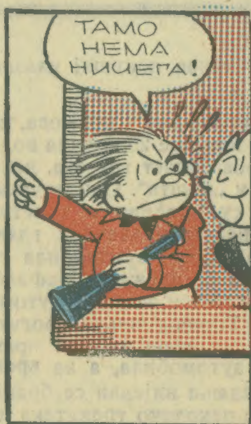
Пре двадесетак година центархалф енглеског клуба Вест Бромвич Албиона играо је често у навали и често пуцао, али је тек на својој 307 утакмици успео да постигне свој први гол. Он је примио лопту 40 метара далеко од гола и неочекивано пуцао. Лопта је погодила сам горњи угао и затресла мрежу. После утакмице стрелац је изјавио да није имао намеру да пуца, већ је хтео да добаци лопту напред центарфору, али ју је ударио јаче него што је хтео па је тако постигао свој први гол.

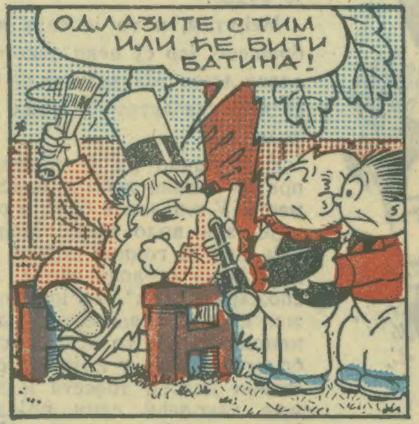

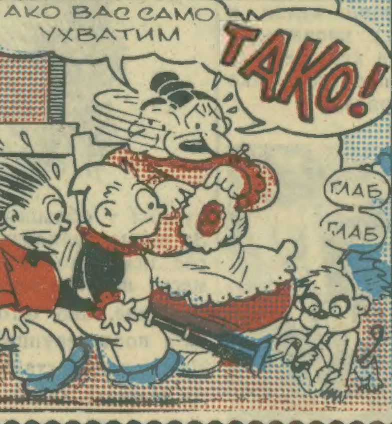

ПОДВИГ МАЛОГ БОРДОАНЦА

Матилда Верњо, удовица из малог села у околини Бордоа, пеглала је и тог петка после подне као и обично гомилу рубља за своје петоро деце. Најмлађа Марија је била још беба, а сви остали имали су мање од осам година, сем десетогодишњег Сержа који је био озбиљан мушкарчић, и један од најбољих ђака у месној школи.

Мајци се чинило да никада није имала пред собом већу гомилу рубља, а гајтан електричне пегле је био неисправан. Из оштећеног места су сваког часа севале варнице. Матилда је страховала од несреће, али није хтела да омета вредног Сержа који је припремао задатак за сутрадан и да га шаље мајстору. Сама није могла да оде и остави ситну децу јер се сумрак већ хватао. Веровала је да ће успети да заврши пеглање, а сутра, чврсто се зарекла, однеће гајтан на оправку.

Али, несрећа не чека. Када је у једном тренутку снажније гурнула утикач из неисправног гајтана је севнула огромна варница а јак удар струје протресао је несрећну мајку и оборио је на под. Метална пегла као да се залепила за њену шаку и електрична струја ју је непрестано тресла. Мали Серж кад је чуо туп удар тела о под дотрчао је. Није много размишљао — храбро се бацио преко стола, дохватио једном руком утикач и ишчупао га из зида. Смисао овог свог поступка није му био много јасан, али је знао да утикач треба извући када се пегла прегреје. Стога је и сада тако учинио, док је његова мати непокретно лежала на поду.

Када је болесна учитељица тога дана нешто раније распустила свој разред мали Серж је могао као и остала деца да оде на пољану да се игра. Али, он то није учинио јер је знао да је његова мати сама код куће и похитао је да јој помогне у послу. Захваљујући његовом дубоко развијеном осећању дужности он се нашао у тренутку несреће ту и тако спасао живот мајци.

Серж је одмах отрчао до најближих суседа и ван себе од узбуђења дахћући понављао:

— Дођите брзо, мама је пала!

Суседи су отрчали за њим и његову мајку која је још била у несвести пренели у постељу. Затим је један од суседа бициклом отишао по најближег лекара али док је он стигао Матилда Верњо је већ била дошла к свести.

„ИНДИСКО ЗРНО“

Недељама су три мале каравеле, три једрењака, пловиле морем. Хране је понестало, а уоколо је било само море, море и море. Тада се зачуо узвик морнара:

— Земља!

Командант — Кристифор Колумбо — чувши то изишао је из кабине.

— То је обећана земља — Нови свет! О овоме сам сањао целог живота, — прошапута он.

Са својим људима Колумбо се вратио у отаџбину као херој. Шпанија им је приредила дочек. У Севиљи поворка се протезала од луке до центра града.

У кавезима су морнари носили разне необичне животиње. За њима су ишли у колони црвенокошци и носили плодове и биљке из своје отаџбине. А поглавица, украшен орловим перјем, држао је у руци изрезбарену кутију напуњену крупним жутим зрнима.

Неко је повикао:

— Ала су велики бисери!

— Какви бисери!... То су индиска зрна — смејали су се морнари.

— Зрна! — Уместо злата?! — потсмевали су се људи морнарима. Због овог незнатног „блага“ неће вас краљ примити с добродошлицом.

И заиста, краљ је био незадовољан Колумбом.

Нико није ни поменуо индиска зрна у изрезбареној кутији. А Колумбо није ни сањао да ће она једнога дана бити од користи људима. Ни је знао да је учинио велико дело доносећи их из Америке у Европу.

Вероватно би мишеви појели жута зрна да морнари нису стално причали онима који су хтели да их слушају о чудима из Новог света. У тим причама је било и измишљеног, али и истине која је звучала невероватно.

— У Новом свету не сеју ни пшеницу ни јечам, већ индиско зрно — кукуруз. И то на овај начин: ископају рупу и ставе у њу рибу и неколико зрна кукуруза, а затим загрну земљом. Ту изникне стабло високо као човек а дебело као детиње руке са два-три кочања обложена зеленим лишћем и са стотину белих зрна. Ако посејете два зрна добићете — хиљаду!

— То је биљка! — говорили су људи. Од једног зрна кукуруза добија се много, али шта ми имамо од тога.

— Корист је велика, — тврдили су морнари. У Новом свету једу кукуруз онолико пута колико обеда имају. Ако се неко разболи — лече га кукурузним облозима. Тканине боје бојом справљеном од кукурузног цвета. Спавају на постељама у које стављају кукурузно лишће. Једном речју, кукуруз сматрају као чудо које им је подарио бог Тлалокома, најбољи од свих богова.

— Ми од тог бога ништа не очекујемо, али се не одричемо кукуруза, — попуштали су људи.

Тада су неки од њих отишли у лучко складиште и од команданта затражили по шаку индиског зрна.

Тако је зрно кукуруза доспело из Новог света у Стари.

Шпанци нису одмах знали да сеју зрна, и нису хтели да стављају у рупу и рибу, јер су сматрали да тиме у Новом свету хоће само да умилостиве свог бога. И зато је први кукуруз израстао кржљав. Али се неко присетио: можда им је риба послужила као ђубриво? И тај је био у праву. Отада се кукуруз сеје на пођубреном земљишту.

Кукуруз је постепено потиснуо друге културе и из Шпаније је прво пренет у Италију а затим и у друге државе.

»ПРИЧЕ ИЗ 1002 НОЋИ«

У библиотеци у Аја Софији, цркви у Истамбулу која је од 1453 године била џамија, а последњих 25 година музеј, пронађен је неки рукопис. Они који су га одгонетали били су изненађени: наишли су на арапске бајке које по вредности не заостају за онима из „1001 ноћи“ иако пре хиљаду година нису унете у велику збирку. Немачки оријенталист Ханс Вер издао је сада тих 25 прича.

Други случајни налаз указао је истраживачима на старост прича из „1001 ноћи“. Збирка је настала раније него што се досада претпостављало. Заједно са новим папирусом послата су из Египта у Чикаго два наизглед безначајна подерана папира. На њима је било нешто нажврљано, налик на неке вежбе у писању. Оријенталисткиња госпођа Абот успела је да прочита на једном листу речи које величају алаха изразима уобичајеним у причама из „1001 ноћи“. На другом листу налазио се позив Шехерезади да почне нову причу. Уз то је на листовима стајао и датум из кога се лако може прорачунати да је то било 786 године. У осмом веку, значи, приче Шехерезадине биле су толико познате да су употребљаване за читанке.

Најстарије њене приче су, додуше још знатно старије. Али нису једино арапске него их има и из Персије, Индије, Кине и Египта, док су новопронађене чисто арапског порекла.

У АНТИЧКОМ РИМУ ВОДА СЕ ПЛАЋАЛА НА ЧАС

Снабдевање великих градова водом и данас претставља тешкоћу. И у античко доба свим градовима, а нарочито Риму, она је била потребна. Тај тежак проблем решен је повољно у Риму и град је имао стално довољно воде.

Сектијус Јунијус Фронтинус, директор водовода из 97 године оставио нам је необично дело: „Водоводна служба у Риму“, из кога видимо да су канализационе цеви биле начињене од олова. Осам великих цеви доводиле су пијаћу воду у град. Најстарија из Аква Апије постављена је 313 године пре наше ере. На неким местима вода је пролазила каналима или подводним цевима. У Риму је било 274 „чесама“ за захватање воде, али без славина па је вода непрестано текла. Потрошачи су зато по одређеној јединици времена плаћали узету воду.

Потрошња воде овог великог града износила је 32.000 кубика на сат.

Ове бројке нам показују колико су стари Римљани далеко отишли у изградњи водоводне мреже. Заједно са канализационом она је претстављала читаву урбанистичку организацију која је задовољавала тадашње хигијенске потребе града.

ЧЕТИРИ НОВА ГРАДА

Четири нова града, која још нису добила имена, подижу се у Рајнској Области на простору који у ваздушној линији износи 20 километара. Ови градови у близини Рајне треба да обезбеде станове све већем броју лица која се запошљавају у овој индустриској области. У плану је да се у њима сместе 100.000, 30.000, 20.000 и 10.000 становника.

Степа смрти

У Јужној Аргентини налазе се веома богата налазишта тресета. Међутим, коришћење овог богатства је немогућно, пошто су се доње наслаге тресета услед високе температуре земљишта, на овом месту, претвориле у прах. Због овог сагоревања дошло је местимично и до рушења горњих слојева тресета и плодне земље. Нестале су јаме, процепи и подземне шупљине, које покрива танак слој степе од једва пола метра дубине. Сочна трава почела је да жути и вене, тако да је изгубила сваку вредност за сточарство и пољопривреду.

Мефала — степа смрти, како данас називају ову област, обухвата више од хиљаду квадратних километара. Стручњаци су тачно испитали опасно земљиште чије границе означавају таблама са мртвачким главама и опоменама о опасности. Па и поред тога у Мафали се, због лакомислености и непажње, често дешавају несреће. Просечно степа смрти тражи једну жртву месечно из околних места.

На многим местима покривени су расцепи, дубоки и до 80 метара, варљивом корицом земље. Ова танка кора не може да издржи тежину човека и веће животиње. Ко ступи на ово тле, пропадне као кроз танки лед. Жртва се угуши у

дубини у облацима прашине. За време пропадања, још после неколико минута, изнад места несреће вије се облак прашине, као што се пепео вије после ерупције вулкана. Настрадали остају у дубинама Мафале. Нико нема одважности да их спасава, јер сваки такав покушај изазива нову несрећу.

Шест широких друмова, који су још пре 25 година водили кроз област тресета, данас воде у „ништа“. Ови друмови сада су окићени и троструким редом мртвачких глава. Једна фирма аутомобила годинама се служила Мафалом као гробљем за старе аутомобиле. Трошна земља прогутала је за десет година преко 1.000 аутомобила, а за време пропадања ниједан се браник после неколико тренутака није видео.

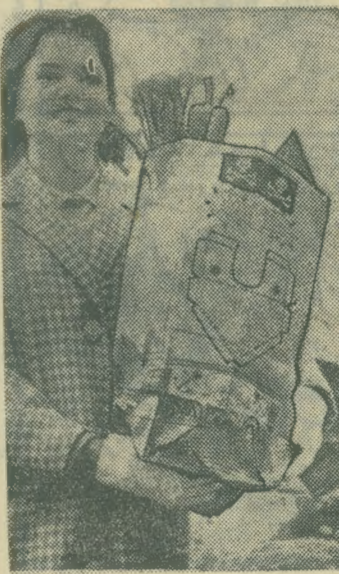
Међутим, и то је сада забрањено, јер су неки лакомислени људи долазили ту да би се домогли аутомобилских делова.

Није тачно да је Мафала пре 25 година добила опасна места. У њој их је било и раније, али врло мало. Међутим, пре 25 година дошло је, како неки геолози тврде, до „пожара земље“. То није пожар који је имао везе са пламеном, него је то једна врста болести земље у којој се саставни делови тресета и земље такорећи сами поједу. Изгледа да је ова болест Мафале прекорачила границе. Постоје велики планови за затрпавање опасних делова. Да ли ће ови планови успети, то је велико питање.

Пре 50 година када је Мафала имала много мање сразмере него данас крадљивци стоке кажњавани су на тај начин што би их везали за коња и заједно с њим потерали преко опасних места тресетишта. Изгледи на спас били су мали. Већином су крадљивци нестајали пред очима „правде“ у прашњавим процепима Коњ је нестајао заједно са јахачем, а његово краткотрајно рзање одјекивало би степом.

КЕСЕ ТРИКОВА

У неким америчким бакалницама роба се пакује у кесе које нарочито воле малишани. На њима су копирана „чуда“ која занимају дечију машту. Ту су гусарски бродови, паробироди, моторни чамци и слично. Кесе су направљене од непромочиве хартије коју не штети ни просуто млеко ни згњечен парадајз.

ПИСЦИ И ЊИХОВИ ПСЕУДОНИМИ

Многи писци желе да затаје своје право име. Из којих разлога није јасно. Неки кажу да углавном почетници скривају своје име из скромности или због поштовања према свом породичном презимену. Али прави разлог тешко је сазнати.

Мали број зна за Жана Батиста Поклена, сина дворског тапетара, који је доцније постао славни Молијер. Франсоа Мари Аруе — то је заједљиви Волтер, најпознатији човек 18 века.

Неки писци узимају и више псеудонима да би потписали своја дела. Тако је Франсоа Анатол Тибо прво дело „Легенде свете Радегонде" потписао са Анатол Франс Тибо, док је 1863 неколико цртица објавио под именом Виконт д'Елотон.

Ромен Ролан у доба Драјфусове афере написао је драму „Вукови" коју је посветио Шарлу Пегију, а потписао се као Луј Сен Жист.

Рабле је под своја прва дела стављао доста чудни псеудоним — Алкофрибас Назиер.

„Провинцијалка" од Блез Паскала појавила се анонимно 1656 и изазвала сензацију. Следеће године исто дело је потписано са Луј де Монтал, док су „Мисли" објављене под правим именом седам година после његове смрти.

Неки писци за свој псеудоним узимају имена места која су везана за неку личну сентименталну епизоду.

Анри Бел, сећајући се немачког села Стендал задржао је његово име и донео му славу.

Орора Дипен написала је заједно са Жилом Сандоом роман „Црвено и бело". На делу се налазило само име Жил Санд, док је њена књига „Индијана" потписана са Жорж Санд. Свој псеудоним је одабрала према имену ранијег сарадника, увек жалећи што и сама није мушкарац.

Травњаци на метар

Два Швеђанина начинили су вештачке травњаке који могу да се поруче и на метар. Травњаци су увијени у ролне, могу лако да се поставе и да се отпреме у друго место, ако је то потребно.

Подлога ових вештачких травњака је густа пластична мрежа која је набијена танким слојем земље. На ову подлогу метне се још један танак слој растресите земље која се засеје травом. Потребна је недеља-две да трава никне.

Ови довитљиви Швеђани пронашли су и нови начин сађења цвећа. Семе цвећа сеју у плитке траке од пластичне масе широке један сантиметар.

Ретке животиње

Франкфуртски природњак Лудвиг Кох-Изенбург са своје последње експедиције на Мадагаскару послао је зоолошком врту у Франкфурту неке веома ретке животиње. Поред осталог, он је послао најмање мајмуне на свету, који имају једва 12 сантиметара и 4 лемура, који су веома ретки у зоолошким вртовима. Захваљујући свом истраживачу зоолошки врт у Франкфурту једини је у свету који има веома ретког бодљикавог јежа са Мадагаскара.

За рударе

Заштитне рукавице које данас употребљавају рудари нису трајне, а сем тога отежавају рад прстију. У тежњи да се створи нешто практичније стручњаци у Рурској Области извршили су експерименте са перлонским рукавицама. Већ је око 20.000 пари подељено рударима. Засад се показало да су оне много трајније од заштитних рукавица које су се досад употребљавале, затим су еластичније и погодније за рад.

Празник врућине

Одлуком владе у индиској држави Пенџаб, 23, 24 и 25 јун сматраће се отсад државним празницима и надлештва у те дане неће радити. Влада је ову одлуку донела јер је утврђено да су то најтоплији дани у години због чега је немогућно седети у канцеларији и обављати послове.

СТАРЕ ЦЕНЕ — СТАРО ВРЕМЕ

КУЋНЕ ПОМОЋНИЦЕ

Кућне помоћнице имале су стан, храну и месечну плату од 8 до 10 динара. Куварице су добијале 15 до 20

динара. Мушка послуга имала је плату од 20 до 30 динара, стан и храну. У хотелима и ресторанима плаћало се нешто више.

ЦЕНЕ НА ТРАМВАЈИМА

Тарифа за подвоз на трамвајима белгиског друштва одређивана је у споразуму са београдском општином. На релацији Славија — Калемегдан и Теразије — Ново гробље плаћало се 10 пара динарских. Те трамваје вукли су коњи.

На електричним трамвајима од Војне академије до Теразија и од Калемегдана до

Савског пристаништа или до Душанове улице подвоз је износио 5 пара. То је био популарни маријаш. По истој цени продавао се и један примерак дневних листова, или једна кутија шибица.

На линији садашњег трамваја број 2 (двојке), која је била много краћа, подвоз је износио 10 пара динарских. Најскупља тарифа била је до Топчидера и износила је 25 пара.

НАДНИЦЕ

У целом периоду од 1880 до 1900 наднице су биле у-

стаљене. Тек су у 20 веку не што повећане. У периоду од 1894 до 1908, по државној статистици, надница за целу Србију износи 1.24 динара.

Надница без хране износила је 1900 године просечно:

	За целу Србију	У Београду
обична надница	1,22 дин.	2,25 дин
копач	1,15 „	2,58 „
косач	1,95 „	2,95 „
зидар	2,50 „	4,30 „

ЦЕНЕ У БЕРБЕРНИЦАМА

Почетком овог века услуге бербера су износиле:

бријање	10 до 20 пара
шишање	20 до 30 пара
претплата	за 20 бријања 3 динара.

ЦЕНЕ ВОЖЊЕ ФИЈАКЕРОМ

Било је доста муке са фијакеристима. Иако су имали утврђену тарифу, фијакеристи се нису тачно придржавали прописа. Просечна цена за подвоз до железничке станице или по граду износила је 2 динара за једну вожњу. У почетку овог столећа фијакери су имали гумене точкове, а у запрези су увек била два коња. Земун је имао фијакере са једним коњем. Цена на овим фијакерима била је нижа.

После 1872 управа града Београда прописала је доста

високу тарифу за фијакере да би задовољила фијакеристе и да они не би удешавали многе госте из иностранства. Према статистичким подацима из тога времена цене су биле овакве:

До Топчидера и натраг 1,5 дукат; до Раковице и натраг 2,5 дуката; са Саве у град 7 цванцика; од Саве до Теразија 30 гроша.

Дукат је вредео 12 динара односно 11,75 по званичном курсу. Један дукат имао је 60 гроша.

„УЛАЗ У ПАКАО"

Вулкан Хекла чије име у преводу значи „огртач", бљувао је лаву много пута, и тако постао висок. Само у току последње јаче ерупције 1947—1948 године, његова висина се повећала од 1447 м на 1500 м, али је касније, због рушења кратера постала нешто нижа и сада има 1495 м изнад нивоа мора.

О првим ерупцијама Хекле има мало података. У Средњем веку се тврдило да је Хекла уствари „улаз у пакао". Сујеверни људи су у то веровали, нарочито они који су ноћу посматрали његову ерупцију: усијана лава је текла по падинама планине као слапови, чија се наранџаста боја видела на удаљености од преко 100 километара.

У току историје догодило се око 15 великих ерупција Хекле и нешто више из мањих паралелних пукотина на његовим падинама. После правих ерупција из кратера избијају водена пара и гасови од којих је најопаснији угљена киселина. Кад је тихо време овај тешки гас пада на тле, испуњава удубљења у земљишту па тако настају „гасовита језера". У њима често страдају овце, пси, птице. Исланђани их проналазе помоћу упаљених буктиња и фењера, јер се ватра гаси при додиру са површином „гасног језера". Најопаснија од њих људи ограђују бодљикавом жицом да би сачували своја стада.

Страшну природну појаву претстављају ерупције вулкана покривених дебелим слојем леда. То су такозвани субглацијални вулкани. Најпознатији међу њима је Катла. При ерупцији ледници се постепено отапају, па огромне масе воде, леда и лаве теку ка мору рушећи све пред собом.

Мисли да није важно

Недавно су стручњаци за слике открили у државној благајни Велике Британије једну оригиналну слику Рубенса. Процењено је на близу 200.000 марака. Сматра се да је то рад Рубенса из његових млађих дана. Државна благајна купила је ову слику од једног лорда за свега 600 марака. Он је сматрао да је то безвредна слика неког непознатог сликара. Званични претставник власти изјавио је да лорд неће бити обештећен.

Тешко је и замислити

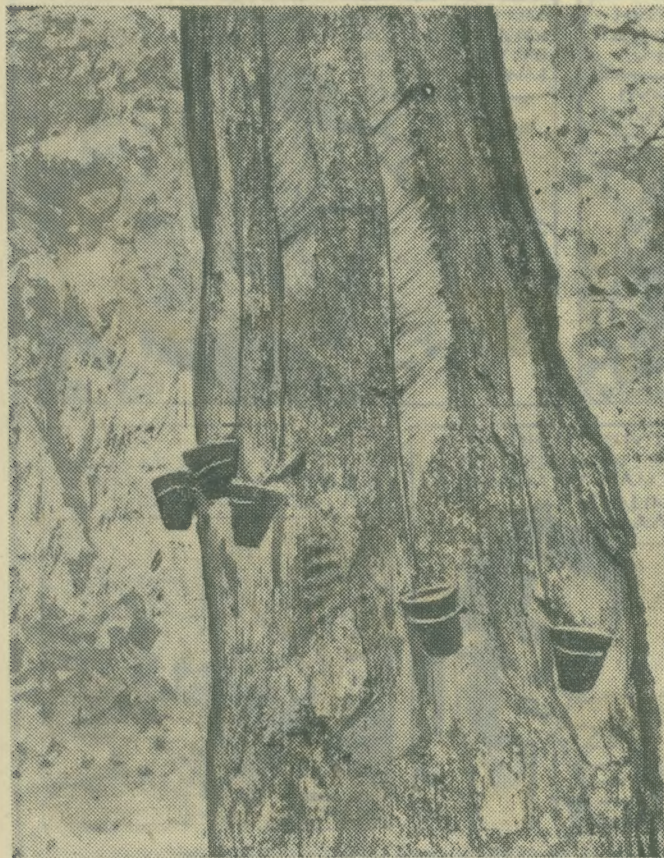
Научници Велике Британије успели су да открију помоћу радио-телескопа у Кембриџу спиралну маглину „3 С 295", а научници са Маунт Паломара у САД успели су да помоћу телескопа сниме ову маглину. Досад астрономима није пошло за руком да ухвате тела на удаљености од 6 милијарди светлосних година. То је тако далеко да је тешко и замислити ту удаљеност.

Исувише

Британска морнарица недавно је морала да прогута горку пилулу. Утврђено је да морнарица има исувише велики број адмирала у односу на број пловних објеката. Због тога ће њихов број морати да буде смањен. За последње три године на захтев државне благајне овај број је смањен са 92 (у 1956 години) на 60 адмирала. Али, показало се да је и сада превелик.

Због штрајка

Због штрајка поштара Копенхаген је остао без поште. Сви фахови су пуни, јер нема ко да разнесе писма. Десет хиљада џакова из иностранства са поштом стоје у поштанским просторијама. Сматра се да преко пет милиона писама и пакета стоји на поштама неиспоручено. Новине из иностранства и новчане упутнице такође се не разносе.

Два начина

У старо време, а и данас, у неким селима на планини Чемерна од боровине се цепа луч и топи катран. Сада се ипак прешло на савременији и мање штетан начин коришћења дрвета. Засецањем коре стварају се површински канали а испод дрвета се постављају земљани судови у које каплье смола.

Корисници дрвета из судова скупљају смолу и продају је преко шумских управа или задружних продавница. Смола служи као сировина у хемиским предузећима за добијање терпентинског уља и калофонијума.

Ове две слике приказују: стари начин који се и поред законске забране и даље одржава мада се дубљењем стабла скраћује век дрвету; и нови начин који површинским коришћењем не угрожава опстанак борова којих има све мање у проређеним шумама Западне Србије.

ЛАГАНА СМРТ ЈЕЗЕРА ЧАД

У 19 веку језеро је имало површину 22.000 км², а сада му прети „смрт“.

За језеро Чад чуло се у Европи још пре почетка наше ере. Ослањајући се на нека обавештења познати астроном и географ, Птоломеј, на карти Африке израђеној између 150 и 160 године наше ере уцртао је велико језеро Нигритис и реку Нигер која се улива у њега. Поредећи контуре језера, на Птоломејовој карти и на савременој, уочавамо да је површина Чада два пута већа од садашње. Сем тога, афричка река Нигер нема ничег заједничког са Нигером Птоломеја.

Да ли се овај велики географ преварио, ослањајући се на податке путника, стављајући на карту толико велику површину језера, или је, можда, у прошлости клима била влажнија, па су тада текле реке које сада не постоје, а површина језера била знатно већа? — Да бисмо одговорили на ово питање треба да се обратимо оним подацима који су постали познати много векова после Птоломеја — у XIX и почетком XX века.

Географи не знају колика је површина Чада?

Једна енглеска експедиција под вођством Денхема кренула је 1822 године из Триполиса, прешла Сахару и почетком 1823 године избила на обале језера Чад. Њени учесници су извршили потребна снимања и израдили карту тог језера. Експедиција је установила да Нигер не утиче у Чад и открила раније непознату главну притоку језера — реку Шари.

Почетком педесетих година прошлог века обале Чада посетио је и немачки истраживач Барт. За разлику од Енглеза, који су видели само огромну површину воде језера Чад, Барт је запазио да је језеро обрасло трском и да су само мање површине воде слободне од ње.

Нешто касније језерска вода се опет издигла и 1871 године потопила и порушила град Нгигми на северозападној обали Чада. Затим је поново дошло до опадања његовог нивоа, а деведесетих година XIX века десиле су се нове поплаве. Тих година водена површина језера била је већа од 22 хиљаде км², а ако томе додамо и површине острва преко 24,5 хиљаде км², што је нешто мање од површине НР Македоније, Чад је тада заузимао по површини деветнаесто место у свету и био већи од таквих језера као што су у Северној Америци Онтарио, а у Европи Ладошко.

Али, већ почетком XX века дошло је до поновног снижавања нивоа Чада и 1906 године, за мање од 10 година, његова површина се смањила готово за два пута и износила свега 11 хиљада км².

Загонетка овог чудног мењања површине и контура језера веома је једноставна: Чад је плитко језеро са готово равним дном. Када влажнијих година његова главна притока, Шари, донесе више воде, оно се јако разлије и поплави ниске обале и острва. Па чак и тада оно није нигде дубље од 4 м. Насупрот влажним, за време сушних година Шари не уноси ни толику количину воде колико испари са његове површине и понире кроз песак његовог басена. Због тога се сушних година његов ниво спусти а обале прекрије трска. У току последњих 50 година његов ниво ниједном није достизао раније високе воде, а највећа његова површина у нашем веку није била изнад 16—17 хиљада кв. км.

Антилопа која се храни — рибом!

Чад се разликује од свих осталих пустињских језера која немају отоке по томе што му је вода слатка, док је нормално да она буде слана. И објашњење ове појаве, на први поглед невероватне, било је врло једноставно. Показало се да из језера подземно отиче знатна количина воде у правцу истока и севера. На тај начин у језеру се непрекидно врши мењање воде, те је она зато слатка или готово слатка.

Извесну улогу у одржавању слатке воде Чада има и суво корито Бахр-ел-Газала, у које продире језерска вода за време високих стања и делимично отиче њиме.

У водама Чада живе многобројни нилски коњи, као и морске краве које достижу дужину до 4 м. Сем у рекама и језерима Западне Африке ове краве живе још само у Јужној и Северној Америци. Међу разним врстама антилопа, које се сусрећу у околини Чада, најинтересантнија је водена антилопа. По размерама она није већа од зеца и заједно са безрогим јеленом, који живи у Африци и Индији, претставља најмању животињу међу копитарима. За разлику од других антилопа, водена антилопа се не храни травом, него рибом!

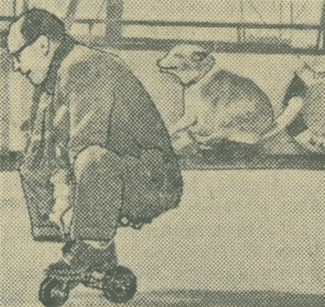
Како ће „умрети“ језеро Чад?

Последњих деценија језеро се нагло засипа речним наносима, које уносе река Шари и његова највећа притока Логоне. Обе теку са југа, где су од краја XIX века искрчени огромни комплекси шума и на том простору створени пашњаци, као и плантаже памука, кафе, дувана и других кул тура. Али уништавањем шума убрзано је спирање земљишта, док се количина воде у Шарију знатно смањила. Међутим, количина наноса се толико повећала да неће проћи много времена да би се плитки басен Чада испунио.

Најзад, Чаду прети „смрт“ и са друге стране. Река Бенуе, притока Нигера, полако пробија развође које је дели од реке Логоне. У не тако далекој будућности воде реке Логоне скренуће у реку Бенуе. Тада ће се нагло смањити количина воде коју прима језеро Чад и оно ће постепено нестати, као и многа друга језера пре њега.

БИЦИКЛ ВИСОК 30 сантиметара

За време јутарње шетње на палуби брода Квин Мери путници су недавно видели необичан призор — како се човек и пас возе пуном брзином на бициклу високом само 30 см. Мада је то било чудно

све се лако објаснило: кловн и његов партнер — пас вежбали су своју тачку за блиско наступање у једном циркусу у САД.

Без математике

У Баден-Виртембергу ће у дванаест школа бити спроведени опити да би се обезбедила што боља настава. Предвиђа се смањење наставног градива и броја часова у недељи. Повешће се нарочито рачуна о склоностима ученика. Они који показују изразиту способност за учење страних језика неће морати да раде математику.

СИЛОМ ОДВЕДЕН

WALT DISNEY

ПРЕМА РОМАНУ Р.Л.СТИВЕНСОНА

ПОДМОРНИЦА ЗА ДВА ЧОВЕКА

Два аматера-рониоца успешно су испробала подморницу направљену од делова старих авиона. Хтели би да им послужи за прављење подморских фотографија и можда за спасавање потопљених бродова. Подморница се састоји од отвореног трупа у који могу да стану два човека и два бочна дела који служе за زарањавање и изроњавање. Мотор на батерије пропелером покреће подморницу.

РОЂЕНИ ПУСТОЛОВ

То је било почетком 1572 године. У малом граду шпанске провинције Гранаде Лас Куевас живео је десетогодишњи малишан. Родитељи су му били сиромашни.

— Острва Балеари су богата... Ту се може наћи посла и зараде — говорило се у граду.

Због тога су и они, као и неки други, одлучили да тамо крену. Укрцали су се на брод. Нису били много одмакли. У измаглици предвечерја још су се оцртавале обале Андалузије, када се на пучини појавио гусарски брод. То је био брз и добро наоружан једрењак. Напад није дуго трајао. Борба је била кратка. На шпанском броду страдали су сви морнари. Жене, деца и мушкарци оковани су и бачени на дно брода. После неколико дана гусари су стигли у Мароко. Готово сви заробљеници помрли су. Спасло се само неколико дечака. Међу њима је био и плавокоси малишан, који је продат на тргу у Могадору. Дечак је био леп. Имао је диван глас, па га је паша купио и заволео. Дао му је име Џудер.

Када је Џудер имао шеснаест година примио је ислам. Али, убрзо му је досадио докон живот на двору старог паше. Одлучио је да постане јаничар. Наиме, у Мароку је била устаљена традиција да се брига о султановој личној безбедности повери одредима телохранитеља-јаничара који су врбовани у Европи. Султан Абд ел Малек одмах је уочио изузетне способности Џудера, који је имао витак стас и неукротиву нарав. Захваљујући султановој наклоности, Џудер је брзо напредовао и постао један од највиших дворских достојанственика.

У то време Португалци су напали Мароко. Али, у крвавој бици код Ксар ел Кебира тешко су поражени. Погинуо је и султан Абд ел Малек. Тада је султанска и командантска сабља предата његовом брату Мулају Ахмеду Мансуру.

Да би учврстио свој положај, нови султан побио је све европске миљенике свог брата, у које није имао поверења. Смрти су измакли само двојица: Мухамед Таба и Џудер. Своје главе откупили су на тај начин што су одали где се крију њихови другови. Пошто се неколико месеци склонио на свом имању у Атласу, Џудер се поново вратио на двор, где је именован генералом свих Андалужана.

Када је Мулај Ахмед Мансур дошао на престо, државна каса била је празна. У земљи је владало расуло. Султан је желео да ојача свој углед и да касу напуни новцем опљачканим у суседним земљама. Указала му се прилика крајем 1589 године. У, Маракеш, престоницу Марока, стигао је угледни црнац Улд Киринфли, бивши министар црначког краља Аскије, чија се држава простирала јужно од Велике Пустиње. Киринфли је после једне дворске завере протеран. Дошао је у Мароко да би придобио султана за борбу против свог бившег господара.

Црначка краљевина имала је две престонице Томбукту и Гао. Била је врло богата и надалеко чувена са свог злата и великих количина соли, која је у то време била ретка и веома скупа. Њени градови били су раскошнији од Феза и Маракеша. Али, ова држава није имала природних граница за одбрану. То је била њена велика слабост.

Мулај је сазвао савет и дознао да скоро све злато у ове крајеве долази са обале реке Нигера и да је Аскијева држава најбогатија на свету. Због тога је одлучио да своју најбољу војску пошаље тамо. Команду је поверио Џудеру.

Џудер је знао какве га тешкоће чекају. Требало је велику армију пребацити преко пешчаног океана. Према подацима једне хронике из тога времена Џудер је покупио око хиљаду мароканских стрелаца наоружаних архебузама, хиљаду андалузиских стрелаца, 500 спахија и преко 1500 мароканских копљаника. За своју личну безбедност скупио је сто најпоузданијих јаничара.

Огромни караван змијолико је кретао пустињом. У њему је поред људи било 8.000 камила и 1.000 коња. Експедиција је преносила најбројнији и најубојнији ратни материјал којим је икада Мароко дотад располагао. Посаветован Улд Киринфлијем, Џудер је понео стотине буради с водом и храну за више недеља. Требало је превалити око 700 километара кроз пустињу без водича и путевима на којима нема ни капи воде, а са животињама и људима који се први пут упознају са условима живота у Сахари.

Али, све је то било узалуд. Масовно су липсавали коњи. Лешине око којих су ноћу завијали гладни шакали и кружиле грабљивице обележавале су пут велике армије. После овога почели су да страдају војници. Упркос свему томе Џудер је гвозденом енергијом спречавао расуло. Изгубио је половину своје војске. Остао је без хране. Већ се почео мирити са судбином коју пустиња „припрема сваком ко се дрзне да је скрнави". И тада, кад су све наде изгледале изгубљене, извидница су јавиле да је нека оаза на видику.

Ближила се непријатељска територија. Џудер више није командовао армијом ,већ хордом посусталих несрећника у ритама. Па ипак они су још увек напредовали према југу, Џудер је и даље био немилосрдан.

Најзад, једног јутра, у марту 1591 године, извидници су у даљини приметили тамну вијугаву -пругу. Као омађијани, људи су прикупили последњу снагу и појурили према њој. Пред њима се указала џиновска река Нигер, водена граница са пешчаним океаном. Као полудели бацили су се у његове мутне воде и купали се. Многи су се утопили, а други су од великих количина воде после дуге жеђи, умирали на обали. Да је Аскије бацио своје ударне јединице на овако бедне завојеваче, однео би муњевиту и лаку победу, али он то није учинио.

Џудер је реорганизовао своју војску, добро је нахранио на рачун домородаца и склопио савезе с племенима која су била у непријатељству с Аскијом.

У једној пространој равници чекала га је добро наоружана војска црначког краља која је имала преко 40.000 људи и била готово двадесет пута бројнија од Џудерове војске. Марокански војсковођа није оклевао. Џудер је високо завитлао сабљом и у истом тренутку небо се проломило од праска пушака. Ратници Аскија падали су као покошени. То је био први пут да се његове трупе боре против ватреног оружја. Завладала је паника. То су Мароканци искористили и извршили страшан јуриш и на хиљаде људи побили. Војничку част краља Аскије спасла је његова лична стража. Одред кршних момака, са исуканим сабљама храбро је сачекао непријатеља. Погинули су сви до последњег, али нису устукнули. Непријатељу су нанели тешке губитке.

После овог пораза и Аскија је изгубио главу. Почео је да чини уступке. Прво је уступио област Томбукту коју је Џудер опљачкао, а многе људе побио. Овој хајци против несрећних људи придружили су се и пустињски коњаници Туарези, који су побили оне који су остали у животу.

Џудер је султану послао део опљачканог богатства, али је три четвртине задржао за себе. Када је султан чуо за превару, побеснео је и сменио Џудера са командантског положаја. На његово место послао је поверљивог Махмуда ел Мамија.

Готово у исто време када је дошао нови командант, убијен је и Аскија зато што је био озлоглашен. За владара је изабран његов рођак Аскија Нууха, који се са неким одредима одметнуо у џунглу, одакле је нападао и десетковао освајаче.

Нови командант Махмуд био је још немилосрднији од Џудера. Међутим, број његових војника стално се смањивао, јер их је косила грозница, сунчаница, дивље звери и отровне змије.

Џудер није клонуо. Чекао је свој тренутак. Окружавала га је верна и поуздана лична стража. Једног дана пронео се глас да је нови командант Махмуд ел Мамија умро у највећим мукама. Нови команданти који су долазили из Марока свршавали су убрзо истом смрћу. Говорило се да их је Џудер отровао. То се поновило неколико пута, па је најзад Џудер узео власт у своје руке. Прогласио се господарем Судана и одрекао сваку покорност султану у Маракешу. Тада је султан прибегао последњем средству и јавно избацио из вере Џудера. Верници су почели да негодују, па је Џудер са малом пратњом кренуо у Маракеш да би се извинио султану, али је успут умро — у априлу 1599 године.

ЈЕДИНО БОГАТСТВО ОСТРВА САДО СУ БАМБУСОВЕ ШУМЕ. РАД У ЊИМА ЈЕ ПОРЕД РИБОЛОВА ИСКЉУЧИВО ЗАНИМАЊЕ МУШКАРАЦА. — ПИРИНЧАНА ПОЉА НАЛАЗЕ СЕ ВИСОКО У БРДУ, А ЖЕНЕ ОБАВЉАЈУ СВЕ ПОСЛОВЕ НА ЊИМА. — КИША ЈЕ СПРАЛА ЗЕМЉУ. ЖЕНА ЈЕ СКУПЉА И НОСИ НАТРАГ У БРДО НА ПОЉА

ЈЕДИНО БОГАТСТВО

На многим мањим острвима Јапана где нема индустриских предузећа, једине услове за живот људима пружа оскудна пољопривреда и риболов. Мушкарци се њиме баве и раде у бамбусовим шумама, а жене обављају домаће послове и све што је потребно да буде добра берба пиринча. Када нагли пљускови сперу и оно мало земље, оне у корпама или дрвеним судовима скупљају ту земљу и поново је носе на мала поља високо у брда. Из лова се мушкарци не враћају често и по неколико дана а за то време жене у округлим великим дрвеним кадама које им служе уместо чамца, лове ракове и остале морске животиње поред обале и у плићим деловима мора.

Ових неколико слика са острва Садо показују да поред технике и светских рекордера, поред милитариста и гејши постоји и обичан, нажалост веома многобројан, човек који се најнапорније бори за свакодневни живот.

ОКРУГЛИ ДРВЕНИ ЧАМЦИ, ОСТВЕ И ЧЕТВРТАСТЕ ДРВЕНЕ КУТИЈЕ СЛУЖЕ ЖЕНАМА ЗА ЛОВЉЕЊЕ РИБЕ КРАЈ ОБАЛЕ И У ПЛИЋАЦИМА

ГАЛАНТНИ

Према једној анкети која је спроведена међу келнерима у једној лондонској четврти излази да Британци дају највећу напојницу. Из ове анкете се види да Немци нису тврдице, али да дају тачно 10% и ништа више.

ЗАКУПЉЕНА

Четврта зграда по величини у свету, која има 70 спратова, дата је у закуп на 99 година једној британској фирми са свим пословним просторијама.

СУДАР ДЕЛФИНА И МОТОРНОГ ЧАМЦА

Све се одиграло муњевитом брзином. Док су стари бродоградитељ Луј и један швајцарски репортер са обале залива Сен Бриек на Атлантском Океану посматрали таласе мора, једна млада девојка је пуном брзином моторним чамцем секла таласе. Одједном је стари пружио руку ка пучини и узвикнуо:

— Погледајте крилца... Ево делфина!

И девојка у чамцу је приметила читаво јато великих „риба“ које су јој у правилном поретку долазиле у сусрет. Направила је оштар заокрет и покушала да их обиђе и приближи се обали. Али није приметила да је пресекла пут једном од делфина тако да се неочекивано прамац њеног моторног чамца нашао пред његовом њушком. Било је сувише касно да избегне судар и она је ударила посред њега.

Моторни чамац се успео уз глатку кожу делфина и полетео право у вис. Девојка, понета инерцијом, била је већ избачена из свог седишта и у великом луку је падала у воду. Очигледно повређеној била јој је хитно потребна помоћ. Швајцарски новинар и стари Луј потрчали су према најближем чамцу, али два рибара која су исто тако пратила догађај, већ су завеслала према месту где је девојка пала у воду. Један од њих је без оклевања скочио у море и на неколико метара испод површине ухватио косу и одело девојке чије је тело већ почело да тоне. Када ју је изнео у чамац била је сва обливена крвљу.

— Мислила сам да сам готова! — јекнула је узбуђеним гласом девојка када је дошла к себи. Веровала сам оног тренутка да падам у јато делфина!

ЏИНОВСКИ СТАДИОН

У Каиру ће бити свечано отворен џиновски стадион који ће моћи да прими 100.000 гледалаца. То је највећи стадион у Африци. Он ће послужити за олимписке игре које, како се очекује, треба да буду организоване у Каиру 1968 године. Градитељ овог стадиона је професор Марх који је пројектовао и познати берлински олимписки стадион.

Нови стадион сада се налази у пустињи, али ће већ кроз пет година бити централно место града који ће имати око 100.000 становника и зваће се Наср, што на нашем језику значи орао. Прве зграде на десет спратова будућег града у пустињи биће довршене за две године.

КАО СВОЈЕ

Пазнато је да су деца код многих маћеха често у подређеном положају, а на овој слици види се обрнут случај. Једна домаћица из Љубостиње, код Трстеника, подметнула је расквоцаној кокоши пачија јаја из којих је она извела 12 малих пачића који су одмах пронашли бару да би се пробрчкали у њој. Њихова помајка није вична томе и дуго шета око баре, чекајући да јој се пачићи врате.

Цврчак у приватном и јавном животу

Хиљадама година људи слушају ненаметљиви звук малих цврчака. Под њиховом песмом као да се повија већ мало пожутела трава зрелог лета. Овај свирач зна да говори и „из трбуха“, акробата је, борбен и оптимиста, јер, кад свеже ноћи почну да најављују његов скори крај, не престаје да музицира. И Дикенс га је волео. „Волим га зато што сам га често слушао и због свих успомена које је у мени изазивала његова простодушна музика“, каже он у „Цврчку на огњишту“.

Распрострањен у Европи, Америци и на Истоку, цврчак заузима у животу човека место које ниједан инсект не може да му одузме. Велики шведски природњак Лине, да би имао чвршћи сан, доносио их је често у своју колибу. У Јапану, где их деца сакупљају с великом љубављу, продају се у малим кавезима.

Међутим, цврчак не пева ни мени ни вама. Само мужјак цврчи и то помало из сопственог задовољства, а помало ради своје сапутнице. Инструмент му је осетљив: спољно отврдло крило са стотином финих троугластих зуба о које таре друго спољно крилце. Трење уздигнутих крилаца — а десно увек прелази преко левог — чује се покаткад до 1.500 метара отстојања.

Извесни ентомолози су били мишљења да женка, можда, не чује овај концерт који је њој намењен. Но експериментима је утврђено супротно. Научници су испитали песму попаца путем магнетофона и сличних апарата и утврдили тачну скалу висине звука и број трептаја ове пољске и шумске музике. Али много пре њих, љубитељи ових инсеката у Кини стављали су уво на кутије са зричцима и установили веома фине разлике у звуку појединих врста свирача. Тако су неке назвали „златно звоно“, „пољска ласта“, „звонце бамбусових лугова“.

Зричак је у стању да производи звук који личи на глас човека који говори из трбуха. Лаким притиском крила на бокове он ствара код нас утисак да је час овде час онде, међутим, не миче се с места. Ако га у тим тренуцима тражите, много ћете се находати без резултата. Његову песму мења и време. Кад је хладније, тон је дубљи, а ритам спорији. По броју трења могуће је да се тачно дозна температура ваздуха. Године 1897, физичар Амос Долбер, утврдио је путем многобројних експеримената закон који носи његово име. Избројте колико пута зричак зриче за петнаест секунди, додајте томе броју 40 и резултат ће показати температуру према Фаренхајту. Ако сте бољи рачунџија и ако желите да сазнате температуру у сантиградима, првобитном броју додајте 8, помножите га са 5 и то поделите са девет.

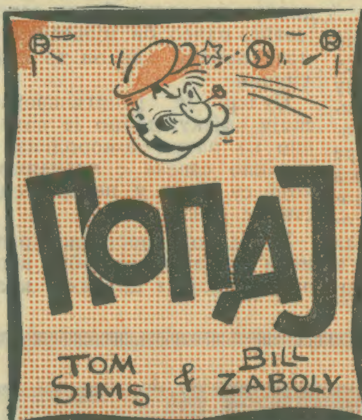
У Енглеској се дуго сматрало да цврчак у кући доноси срећу. Данас знамо да он прождире све што у њој нађе. У орманима прави пустош а његове прогризотине веће су од мољчаних рупа. Шампион свих жвакача, он пробуши чак и кожу. Једе и људску храну, свежу или кварну, биљног или животињског порекла. Али, због великог апетита, у породицама зрикаваца догађају се велике драме. Дешава се покаткад да женка поједе мужјака.

Код једне врсте афричких буба, које су врло сродне нашем попцу, отац једе своје младе. Да се то не догоди, женка живи одвојено од мужјака, у нарочитој јамици дубокој 15 до 20 сантиметара. Мужјак има обичај да пред својим тунелом почисти и од места начини малу терасу. Ту се лепо смести и започне своју заводљиву музику. „Свира“ до изнемоглости, али женка не хаје. Она чува младе од свог прождрљивца. Њена подземна одаја има изглед дечјег обданишта. Зидови су полирани и све је чисто. Ту она снесе много јаја и стрпљиво чека да се млади попци излегу испод њеног тврдог тела са шест ногу.

Анри Фабр, чувени француски ентомолог, успео је да види како се легу цврчци. Он каже да је свако јаје четвртасто, да личи на кутију за шибице и да је снабдевено поклопцем. Кад цврчак у јајету ојача, подигне поклопац главом и извуче се из „кутије“. Младунче је велико колико овећа бува. За 24 часа постане црно, лепо и скакуће као млади зечић.

Тело цврчка у суштини је врло мекано. Ноге су му снажне да би могао да скаче, оклоп је чврст али веома лак, вилице су му јаке. Можда се због тих јаких вилица осећа толико сигуран да кад уђе у кућу свима објављује да је постао њен искључиви господар.

Цврчак је био и остао симбол благотворне природе. Један песник је написао: „Тамо где цврчака више нема, чују се звуци градских машина“.

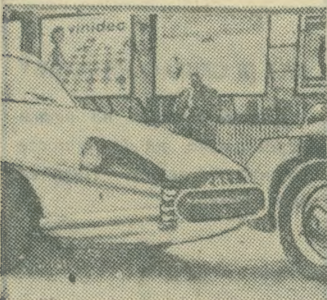

Да ли знате?

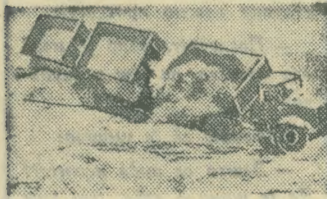
ДВОСТРУКА КОРИСТ ОД ПЕТЕ ГУМЕ

Један француски проналазач сматра да пета гума на аутомобилима која се носи као резервна може да добије корисну улогу. Положена хоризонтално на предњем делу она би у случају судара ублажила ударац боље него било какав одбојник.

Брз истовар 50 тона

Овај камион са приколицама може да прими 50 тона терета. Служи углавном за превоз шљунка и у сваки део

стаје по 17 тона. Истовар се врши веома брзо — из кабине се помоћу контролних уређаја нагне на једну или другу страну по једна приколица или све одједном.

Нови Данциг

Обнова Данцига, који је у прошлом рату био разорен, биће завршена 1965 године, а трошкови око тога ће износити 210 милиона злоти. Првобитно је било предвиђено да радови трају до 1967 године, али су убрзани па ће већ у овој години бити завршена изградња бродоградилишта које ће до краја године дати 32 брода.

15.000 Целзијусових степени

Неки амерички стручњаци успели су да у пећи за каљење произведу температуру од 15.000 Целзијусових степени. На тај начин они су за два и по пута премашили температуру на површини Сунца.

„ЛЕТЕЋИ ЧАМАЦ ЗА СПАСАВАЊЕ“

„Летећи чамац за спасавање“, који ће јурити брзином од 5.000 километара на сат, конструисаће стручњаци једног америчког предузећа. Чамац ће бити опремљен моторима на млазни погон. Биће снабдевен ракетама, стабилизатором и падобраном, па ће помоћу њих моћи да атерира и на земљи и на води.

ПЛАНИРА СЕ МОСТ ПРЕКО ЛАМАНША

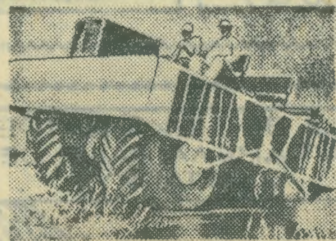
Америчка, енглеска и француска предузећа проучавају пројект за мост преко Ламанша. Мост би био дуг 34 км и спајао би Довер са Калеом. Изградња би трајала пуних пет година и стајала 560 милиона долара. Висок би био толико да би испод њега могао да прође брод „Квин Мери“. Његова ширина од 33 м би омогућила грађење дуплог железничког колосека и више аутомобилских и пешачких путева. Дужина лукова би износила 220 а само два би имала 440 метара да би се омогућио пролаз бродова.

ПОМОЋУ РАДАРА

Помоћу „васионског радара“ амерички научници који раде на Стафорд универзитету покушаће да испитају тајне планета које нас окружују. Пошто телескопи нису у стању да реше ове тајне, џиновски радари ће помоћи. Један од првих задатака који научници желе да реше јесте старо питање канала на Марсу. Наредни задатак биће испитивање површине Јупитера да би се утврдило да ли на њему има вулканских појава.

Огромни точкови

Велики точкови, готово потпуно од гуме омогућују овом возилу, које је заједно са товаром тешко 4 тоне, кретање

и преко мочварног терена. Точкови су високи 1,5 метар, а широки 105 сантиметара.

Мехурови на крову

Редови слаклених купола налик на мехурове прикупљају и пропуштају светлост у

главну чекаоницу на еродрому Каструп у Копенхагену. На огромном крову се налази 200 таквих мехурова.

ПРЕИМУЋСТВО НОВИХ ШЕШИРА ОД ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ

Шешири од пластичне масе у разним бојама који су почели да се производе у САД имају две одличне особине: апсорбују онај део сунчевих зракова који стварају опекотине на кожи а дозвољавају да лице поцрни јер пропуштају довољно ултравиолетних зракова.

ОМОТАЧ ОД ГАСА МОЖЕ ХЛАДИТИ ПОВРШИНУ ВАСИОНСКОГ БРОДА

Омотавање васионског брода танким слојем гаса можда ће решити проблем његовог претераног загревања услед трења приликом повратка у Земљину атмосферу.

Научници са Калифорниског технолошког института су учинили да се у пробни тунел удувава врели ваздух великом брзином према врху ракете да би се створили услови као при летењу. Истовремено је из самог врха кроз једну рупицу излазио гас хелијум. Врели ваздух је ширио гас у танки слој по целој површини врха ракете. Он је спречавао да врели талас дође у додир са површином ракете, апсорбовао га и односио највећи део топлоте. Тај заштитни слој хелијума дебео само четрдесети део сантиметар дозвољава да се температура подигне само до 1370 Целзијусова степена што је сасвим задовољавајући резултат.

СПОРТСКИ АУТОМОБИЛ ТЕЖАК 330 КИЛОГРАМА

У Француској је конструисан мали спортски аутомобил са каросеријом од алуминијума и фибергласа тежак

само 330 килограма. Мотор у задњем делу има један цилиндар и може да развије брзину од 110 км на сат, а за то време троши само галон горива.

Осветљење за атомске централе

У Чикагу је пуштена у рад атомска електрична централа, која снабдева 200.000 грађана Чикага електричном енергијом. Она је прва атомска електрична централа, а друге ће ускоро да подмире све потребе у електричној енергији овог милионског града.

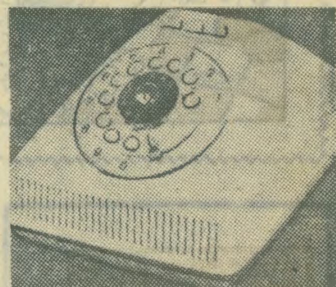
ПРВИ КОРАЦИ

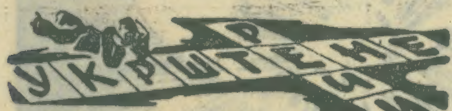
Под брижним надзором своје мајке — царског пингвина ово пиле, као нека лопта од паперја, полази у прву шетњу преко антарктичког леда.

Без слушалице

У Шведској је направљен телефон без слушалице. И пријемник и микрофон су у-

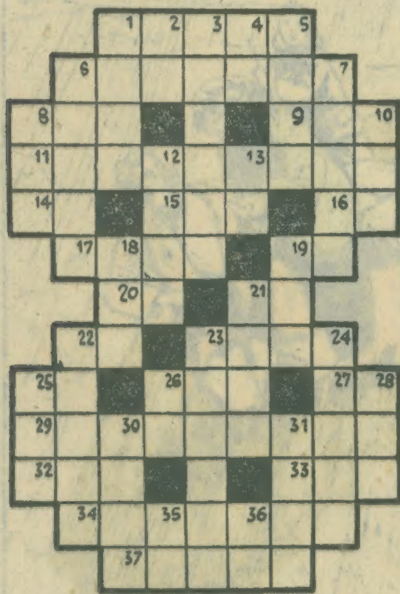

грађени у кутију телефона на којој се налазе отвори. На месту где је обично виљушка за наслањање слушалице уграђена су контролна дугмад.

Водоравно: 1) домаћа животиња; 6) гимнастички реквизит; 8) папагај; 9) река у Перуу; 11) град у СССР; 14) хемиски знак за алуминијум; 15) страно женско име; 16) свеза; 17) наша планина; 19) грчко слово· 20) першун; 21) кратица за грам; 22) два иста сугласника; 23) река у Албанији; 25) неопходан зачин; 26) женско име; 27) два иста самогласника; 29) место у Хрватској; 32) грчко слово; 33) троцифрен број· 34) врста вишње; 37) бразилијански књижевник („Опака земља“).

Усправно: 1) град у Словенији; 2) египатско божанство; 3) аутор дела „Гозба софиста“; 4) лична заменица; 5) траг дивљачи; 6) извор; 7) животиње из породице жирафа; 8) неман· 10) речно острво; 12) место у Срему; 13) хемиски знак за галијум; 18) часовник; 19) предлог; 21) мера за тежину; 22) врста колача; 23) наша планина; 24) река у Бугарској· 25) придевска заменица; 26) музичка нота; 28) узвик; 30) грчко слово; 31) град у Норвешкој; 35) део коњске опреме; 36) француски револуционар (19 в.).

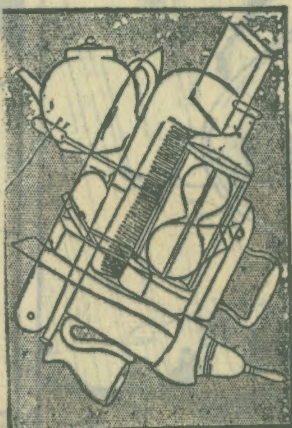
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) сонет; 6) Вилијам; 8) лето; 9) Аман; 11) Илова; 13) ага; 14) ми; 15) ода; 16) ид; 18) ки; 20) Алпи· 22) Инд; 24) Ист; 25) Енс; 26) ето; 28) Арг; 30) ета; 32) Том; 34) вс; 35) али; 37) ра; 38) обол· 40) прст; 42) ино; 43) сок.

Усправно: 1) сито; 2) олово; 3) ни; 4) еја; 5) тама; 6) „Велики Гетсби“; 7) Магнитогорск; 8) Лим· 10) над; 12) ада; 16) Алиса; 19) Ин; 21) пс; 23) део; 27) та; 29) рт; 30) ево; 31) ел; 33) мат; 35) ало; 36) Ипс· 39) он: 41) ро.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ПОГОДИТЕ

Сликар који је нацртао ову слику био је више него штедљив. Хтео је да на што мањем простору нацрта што више предмета И потпуно је успео, јер је на овако малом простору нацртао равно 15 разних предмета. Који су то предмети?

Ако не знате ми ћемо вам казати: 1) књига; 2) чајник; 3) перорез; 4) лула; 5) чешаљ; 6) секира; 7) пегла; 8) боца; 9) виљушка; 10) пепељара; 11) бокал; 12) сијалица; 13) метлица; 14) постоље за јаја; 15) пешчани сат.

Претварање мастила у воду

Узмимо са стола чашу, испод које је тамна тацна, напуњену до пола мастилом. Да бисмо доказали да је у чаши заиста мастило, потопимо у њега једно парченце беле хартије. Мастило каплье! Чаршав је умрљан мастилом. Сад покријмо чашу чаршавом, начинимо знак штапићем као мађионичар и скинимо чаршав. Мастило се претворило у воду!

Овог пута наше припреме захтевају нарочиту брижљивост. Треба да скројимо једну траку загасито плаве свиле која се уметне у чашу око њеног зида. Трака треба да буде толико широка да означава половину или нешто више напуњене чаше. На свиленој траци завезали смо једну нит, која виси изнад руба чаше према нама. Напунимо чашу водом таман до плаве траке. Белу хартију коју потапамо у чашу, да бисмо показали да је то мастило, обложимо са задње стране плавом свилом. После потапања треба брзо да окренемо траку, тако да изгледа као да смо је умочили у мастило. Кап воде која пада на тацну тамне боје обрисаће се белом крпом која поплави јер смо раније по тацни посули прах од мастила, који сада упи-

јемо белом крпом. Чаршав мора да буде прилично велики, да виси преко чаше. Кад га подижемо прихватимо нит (длаку или конац) и извадимо свилу из чаше, замотајмо је са чаршавом да се не види па ставимо у фијоку стола који је пред нама.

ПАСТИР У ОПАСНОСТИ

Пастир се затекао на једном полуострву са својим стадом. Одједном је планула сува трава и спречила му повратак са полуострва. Што је било најгоре, ветар је дувао с копна и терао ватру све ближе мору, а сува трава била је и тамо где се налазио пастир са стадом. Још мало па ће и њих захватити пламен.

Како да се пастир спасе и како да спасе своје стадо? У море не сме, јер нема чамца, а овце би се све подавиле. Да гаси ватру водом из мора не може, јер нема никаквог суда.

Па ипак је пастир спасао не само себе већ и своје овце. Како?

(Пастир је овако поступио: запалио је ватру испред себе и свога стада. У једном часу био је између две ватре. Али ветар је обе ватре терао ка мору. Када је сва трава испред пастира и мора изгорела, пастир је прешао на тај део полуострва и тако се спасао. Јер када је ватра дошла до изгореле траве, није могла даље да се шири и сама угасила. Тако је пастир са стадом могао да се врати кући).

Да ли сте знали

Обзир је име једне планине у Црној Гори, североисточно од Дурмитора. Највиши врх Обзир, висок је 1873 метра.

Облик је име града у Зети. У овај град затворио се зетски кнез Владимир када га је напао цар Самуило. У томе граду кнез Владимир био је и заробљен.

Пијанец је котлина око велике окуке реке Брегалнице, између Малета и Кочанског Поља. Име Пијанец је илирског порекла.

Пласа је име за карсну висораван на граници Босне и Херцеговине, 32 километра северозападно од Мостара.

... термометри пуњени живом могу се употребљавати само за мерење температуре до 360 степени, јер жива тада већ почиње да кључа.

... вештачки лед први пут је произведен 1810 године.

... џамбас је реч персиског порекла и првобитно значи: човек који се игра својом главом. У почетку турске владавине џамбасима су звали нерегуларне војнике који су се одликовали лудом храброшћу.

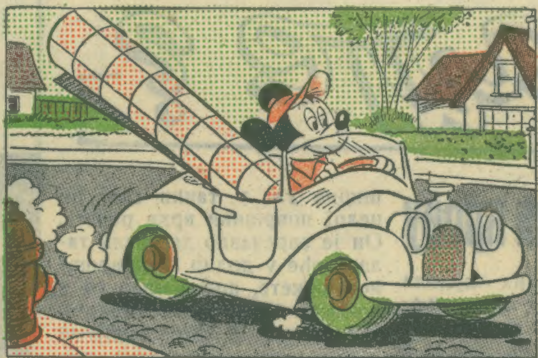
... познати физичар Фарадеј био је по занимању књиговезац. Луј Пастер је био сликар и професор књижевности, а физичар Дени Папен — лекар.

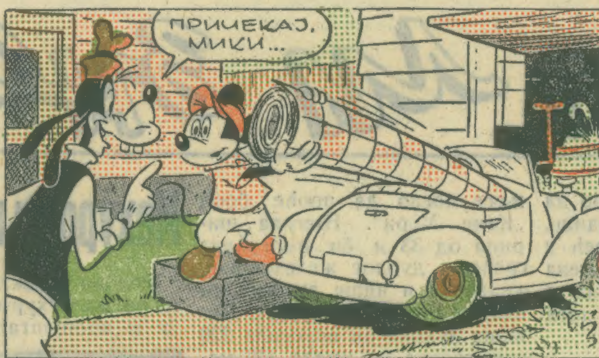
... обичај тетовирања био је познат у нашим крајевима, како саопштава грчки историограф Херодот, још у доба старих Трачана.

... захваљујући одабирању грла за приплод и тренирању, брзина тркачких коња постаје све већа.

... енглески математичар и физичар Џорџ Грин (1793—1841) био је по занимању пекар. Мада није имао формалне квалификације, он је после објављивања својих научних радова, који се углавном односе на теорију електрицитета и магнетизма, постао професор у Кембриџу.

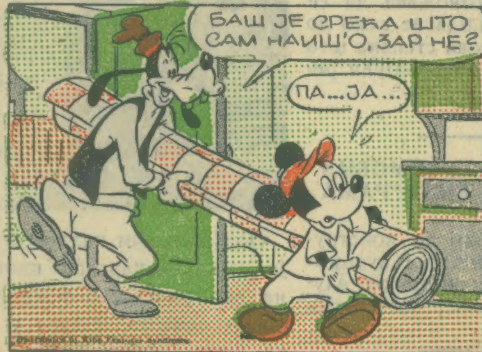

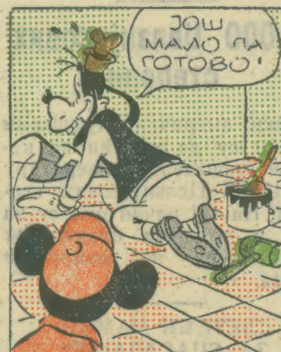

КАД ЈЕ СТИГАО НА ЗЕМЉУ

Гаја се пентрао по неким мердевинама, па је најпосле треснуо на земљу. Пита га тетка Белка:

— Гајо, па да ли те је болело кад си пао с мердевина?

— Кад сам падао није, али кад сам стигао на земљу јесте.

ОНДА БИ ЈОШ ВИШЕ

Пера Ждера у једном ресторану гласно протестује:

— Погледајте како је мала ова шницла, па још и заудара!

Кафеџија га је умирио:

— Зашто се онда љутите?! Да је шницла већа, још јаче би заударала.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је Диско?

Шта је еуфемизам?

Ко је био Фриних?

Каква је то Херонова боца?

Кад је био Разловачки устанак?

ОДГОВОР:

ДИСКО *је највеће острво на западној обали Гренланда, у Девисовом Каналу. Површина му износи 8.578 квадратних километара. Главна места су Годхаун и Скансен. На Диску се налазе богата лежишта*

ЕУФЕМИЗАМ *је ублажавање неког оштријег израза. Често се то чини и из шале.*

Например: не мрзи вино, значи пије, обилази истину — лаже, преселио се у вечност — умро и тако даље.

ФРИНИХ *је био грчки песник-трагичар из V века пре наше ере. Његове најзначајније драме су: „Феничанке", у којој је славио Саламинску победу, и „Освајање Милета"*

ХЕРОНОВА БОЦА *је добро зачепљен суд из којег се помоћу ваздуха истискује течност. У сифонским боцама угљендиоксид који се налази у сода-води ствара притисак већи од атмосферског.*

РАЗЛОВАЧКИ УСТАНАК *је побуна македонских сељака у области горњег тока реке Брегалнице, маја 1876 године. Дижући се под руководством Димитра Поп Георгијева сељаци су спалили коџобашиске тефтере и рабоше, побијали спахије и пољаре и покушали да прошире устанак. Пошто је вођ устанка био рањен, а наоружање слабо, устанак је угушен истог месеца.*

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

ПО ЖИЛУ ВЕРНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика". штампарско- издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900 полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200. полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.